

**Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskasvatusta tukevien menetelmien
käyttö Mikkelin kaupungin perusopetuksessa**

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Visamäki, Sosionomi (AMK)

Kevät, 2018

Maria Merta
Saija Liimatainen

Sosiaalialan koulutus
Visamäki

Tekijät	Maria Merta Saija Liimatainen	Vuosi 2018
Työn nimi	Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskasvatusta tukevien menetelmien käyttö Mikkelin kaupungin perusopetuksessa	
Työn ohjaaja	Liisa Harakkamäki	

TIIVISTELMÄ

Mikkelissä toteutettiin vuosina 2015-2017 My Space, Not Yours! -hanke, jonka tarkoituksena oli mm. ennaltaehkäistä nuorten kokemaa seksuaalista häirintää ja seksuaalista väkivaltaa yhteisöllisen oppilashuollon keinoin. Tässä opinnäytetyössä selvitettiin, millä tavalla ja miten laajalti hankkeessa kehitetyt menetelmät ovat tällä hetkellä käytössä ja miten toimivina ne on koettu. Näiden kokemusten perusteella annettiin kehittämisedotuksia, joita kaupungin perusopetuksessa voidaan lähteä toteuttamaan.

Opinnäytetyö toteutettiin Webropol-kyselyllä aineen opettajille, koulukuraattoreille, opinto-ohjaajille sekä kouluterveydenhoitajille, jotka käyttävät hankkeessa pilotoituja ja kehitettyjä materiaaleja ja menetelmiä työssään. Vastausprosentti oli 20%. Tulokset osoittavat, että oppimiskokonaisuudet, menetelmät ja materiaalit on koettu toimivina, mutta ne eivät kuitenkaan ole levinneet kovin laajalle käyttöön mm. aikaresurssien vuoksi. Myös eri ammattiryhmien välillä oli eroja oppimiskokonaisuuksien, menetelmien ja materiaalien käytössä. Lisäksi osa vastaajista koki hankkeen tulleen ylhäältä annettuna perustelematta, ja tämä vaikutti omaan motivaatioon käyttää menetelmiä.

Opinnäytetyön tuloksia käytetään mm. suunniteltaessa lukuvuoden 2018-2019 monialaisia oppimiskokonaisuuksien pedagogisia iltapäiviä sekä hankkeen tulosten levittämistä koko Etelä-Savoon Lape-muutosohjelman osana. Tuloksia voi laajemminkin levittää Suomen kouluihin ja oppilaitoksiin.

Avainsanat tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskasvatus, seksuaalikasvatus, seksuaalisuutta loukkaava väkivalta, tutkimuksellinen kehittämistyö

Sivut 45 sivua, joista liitteitä 6 sivua

Degree Programme in Social Services
Visamäki

Author	Maria Merta Saija Liimatainen	Year 2018
Subject	Methods to support the education on gender education and non-discrimination in the city of Mikkeli	
Supervisors	Liisa Harakkamäki	

ABSTRACT

In 2015-2017, The City of Mikkeli and Viola association implemented a project, which aimed to prevent sexual harassment and sexual violence experienced by young people through community-based student care. The purpose of this thesis was to gather information on how the methods and materials piloted in the project has been used; how widely they have spread and also how functional the methods are. Based on these experiences, the aim of the thesis was to provide suggestions for development that can be implemented in schools providing basic education in Mikkeli.

The study was implemented by sending a Webropol survey to all the teacher, school social workers, school counselors and school nurses, who use the materials and methods piloted and developed in the project in their work. The response rate was 20 %. The results indicate that teachers and other staff felt that the learning modules, methods and materials were functional. Nevertheless, the results also indicate that these methods and materials have not spread widely, mostly because of the insufficient time resources. There were also differences between the different occupational groups in the use of learning sequences, methods and materials. In addition, some of the respondents felt that the project came from top down without giving reasons, and this affected their own motivation to use the methods.

The results of the thesis are used when planning the pedagogical afternoons and multidisciplinary learning modules for the academic year 2018-2019, as well as for spreading the results of the project as part of the nationwide programme to address child and family services (LAPE) in the whole area of Etelä-Savo. The results of the thesis can even be disseminated in schools and educational establishments throughout Finland.

Keywords equality and parity in education, sex education, offensive sexual violence, research development work

Pages 45 pages including appendices 6 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	SEKSUAALISUUTTA LOUKKAAVA VÄKIVALTA	2
2.1	Seksuaalinen ja sukupuoliin liittyvä häirintä.....	2
2.2	Seksuaalinen väkivalta	4
3	TASA-ARVO JA YHDENVERTAISUUSTYÖ PERUSOPETUKSEN KOULUISSA.....	5
3.1	Ohjeita perusopetuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskasvatukseen	5
3.2	Perusopetuksen seksuaalikasvatus tutkimusten valossa.....	7
4	MY SPACE, NOT YOURS! –HANKE OSANA TUNNE- JA TURVATAITOKASVATUSTA ...	10
4.1	Tunne- ja turvataidot	10
4.2	My Space, Not Yours! -hanke	12
4.3	Juuruttaminen.....	13
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	14
5.1	Tavoitteet ja tutkimuskysymykset	15
5.2	Aineiston hankinta	15
5.3	Aineiston analyysi.....	17
5.4	Tutkimuksellinen kehittämistyö	18
6	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	20
7	TUTKIMUSTULOKSET	22
7.1	Oppimiskokonaisuuksien käyttö	23
7.2	Ryhmämenetelmät.....	25
7.3	Muut materiaalit	27
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	29
8.1	Oppimiskokonaisuuksien, menetelmien ja materiaalien käyttö	29
8.2	Kokemukset oppimiskokonaisuuksien, menetelmien ja materiaalien käytöstä.....	30
8.3	Käyttämättömyyden syitä	31
9	POHDINTAA KEHITTÄMISEN TUEKSI JA JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSET.....	32
	LÄHTEET.....	36

Liitteet

Liite 1 Saatekirje

Liite 2 Kysely

1 JOHDANTO

Mediassa on viime aikoina käsitelty paljon nuorten sekä aikuisten kokemaa seksuaalista häirintää ja seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa. Muun muassa Helsingin Sanomat uutisoi 5.11.2017 erään oppilaitoksen opettajan nuoriin kohdistamasta seksuaalisesta häirinnästä (Oikarinen, Mantsinen & Paajanen 2017). Myös taideala on kuohunut viime kuukausina häirintä- ja ahdistelutapausten vuoksi. Maailmalta levisi Suomeenkin Me Too- kampanja, jossa julkisuuden henkilöt toivat omalla nimellään ja kasvoillaan esiin, miten yleistä seksuaalinen häirintä on. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Kouluterveyskyselyn (2013) mukaan nuorten kokemana seksuaalinen häirintä ja seksuaalinen väkivalta on huomattavan yleistä (THL 2014). Myös tuoreessa kouluterveyskyselyssä vuodelta 2017 seksuaalinen häirintä oli huolestuttavan yleistä. 8. ja 9. luokkalaisista tytöistä 30 % ja pojista 12 % oli kokenut seksuaalista häirintää vuoden sisään (Opetushallitus 2018). Merran (2017) tutkimukseen osallistuneista Mikkelissä asuvista nuorista 26% oli kokenut seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa viimeisen vuoden aikana.

Mikkelin kaupunki ja Viola ry ovat vuosina 2015-2017 yhdessä toteuttaneet hankkeen, jonka tarkoituksena oli ennaltaehkäistä nuorten kokemaa seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa yhteisöllisen oppilashuollon keinoin. My Space, Not Yours! -hankkeessa on pilotoitu Mikkelin alueen yläkouluilla erilaisia oppimiskokonaisuuksia terveystiedon, yhteiskuntaopin, äidinkielen ja opinto-ohjauksen tunneilla. Lisäksi hankkeessa on pilotoitu ryhmämenetelmiä tytöille ja pojille, sekä tuotettu materiaalia, jonka avulla nuorten kanssa voi keskustella seksuaalisesta sekä sukupuolisesta häirinnästä ja seksuaalisesta väkivallasta. (Viola ry /My Space, Not Yours! -hanke n.d.) Oppimiskokonaisuudet ovat osa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokasvatusta.

Opinnäytetyön tavoite oli tuottaa tietoa siitä, millä tavalla hankkeessa pilotoidut menetelmät sekä hankkeessa luodut materiaalit ovat tällä hetkellä juurtuneet käyttöön Mikkelin kaupungin perusopetuksen kouluissa sekä kerätä kokemuksia niiden käytöstä. Tarkoituksena oli näiden tulosten perusteella antaa kehitysehdotuksia, joiden avulla voidaan edistää tasa-arvo ja yhdenvertaisuuskasvatuksen juurtumista Mikkelin perusopetukseen. Opinnäytetyön tuloksia käytetään mm. suunniteltaessa lukuvuoden 2018-2019 monialaisia oppimiskokonaisuuksien pedagogisia iltapäiviä sekä hankkeen tulosten levittämistä koko Etelä-Savoon Lape-muutosohjelman osana. Tutkimus auttaa Mikkelin kaupunkia edelleen puuttamaan seksuaaliseen häirintään ja on osa sitä työtä mitä Opetushallitus ja Opetus- sekä kulttuuriministeriö kouluilta vaatii.

My Space, Not Yours! -hanke päättyi vuoden 2017 lopussa. Tutkimuksen tilaaja on kiinnostunut siitä, miten laajalti hankkeessa kehitetyt ja pilotoitiedut menetelmät ovat juurtuneet osaksi tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskasvatusta, sillä hanketyöntekijä jatkaa edelleen toiminnan juurruttamista. Hankkeessa pilotoituja ja kehitettyjä materiaaleja ja menetelmiä pyritään juurruttamaan käytännön koulutyöhön kouluttamalla koulujen henkilökuntaa menetelmien ja materiaalien käyttöön laajemmin. Juurruttamistyön kannalta on tärkeää saada tietoa siitä, mitkä näistä menetelmistä ovat tällä hetkellä käytössä ja miten toimivina ne on koettu. Opinnäytetyöstä on hyötyä juurruttamistyölle jatkossa, jotta saadaan menetelmistä oikeasti käyttökelpoisia ja toimivia.

2 SEKSUAALISUUTTA LOUKKAAVA VÄKIVALTA

Tavallisimmin seksuaalisuutta loukkaavasta väkivallasta käytetään nimitystä seksuaalinen väkivalta tai seksuaalinen hyväksikäyttö. Tässä opinnäytetyössä käytetään käsitettä seksuaalisuutta loukkaava väkivalta, seksuaalinen väkivalta tai seksuaalinen ja sukupuolinen häirintä riippuen siitä, mitä käsitettä lähteissä käytetään. Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014-2020 tuo esiin, että seksuaalinen väkivalta tai seksuaalinen hyväksikäyttö ei ole uhrille millään tavalla seksuaalinen kokemus. Tämän vuoksi on suositeltavaa käyttää näistä nimitystä seksuaalisuutta loukkaava väkivalta. (Edistä, ehkäise, vaikuta -Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014, 152.)

2.1 Seksuaalinen ja sukupuoleen liittyvä häirintä

Seksuaalinen häirintä on mm. seksuaalisesti virittyneitä kosketuksia, vihjailuja tai mielenkiintoa toisen intiimialueisiin. Myös sukupuolisesti värityneet eleet, ilmeet ja vitsit sekä vartaloon/vaatetukseen ja yksityiselämään liittyvät huomauttelut ovat seksuaalista häirintää. Edellä mainittujen lisäksi myös puhelinviestit, sekä sähköisesti saadut viestit, voivat sisältää seksuaalista ja sukupuolista häirintää. (Vilka 2011, 34-35.)

Usein huomaa, että seksuaalisesta häirinnästä käytetään hyvinkin erilaisia nimityksiä. Voidaan puhua häirinnästä, ahdistelusta, sukupuolisesta häirinnästä. Käsitteitä määriteltäessä on tärkeää huomata eri tutkijoiden tekemät määrittelyt sekä huomioida se, että edelleen julkisessa keskustelussa käsitteet ovat hyvin moninaisia, ja voivat tarkoittaa eri asioita.

Sukupuolisen häirinnän erottaa seksuaalisesta häirinnästä se, että sukupuolisessa häirinnässä loukataan sukupuoleen liittyviä vaateita esimerkiksi feminiinyyttä ja maskuliinisuutta. (Vilka 2011, 34-35). Tavoitteena sukupuolisessa häirinnässä on yleensä uhrin tai hänen omaavansa sukupuolen vaientaminen (Sunnari, Kangasvuo & Heikkinen 2003, 13).

Seksuaalinen häirintä määritellään mm. tasa-arvolaisissa. Tässä laissa todetaan sen olevan syrjintää, jonka tekijä voi joutua maksamaan kohteelle hyvitystä. Syrjintä loukkaa sen kohteeksi joutuneen itsemääräämisoikeutta sekä rauhaa opiskella. Rikoslaisissa säädetään rangaistuksista joita seksuaalirikoksista voi saada. (Rikoslaki 2014/509) Tasa-arvolaisissa häirintä jaetaan seksuaaliseen ja sukupuoliseen häirintään. (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 1986/609 § 7.)”

”Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan tässä laissa sanalista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

Sukupuoleen perustuvalla häirinnällä tarkoitetaan tässä laissa henkilön sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvää ei-toivottua käytöstä, joka ei ole luonteeltaan seksuaalista ja jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan tämän henkistä tai fyysistä koskemattomuutta ja jolla luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.” (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 1986/609 § 7.)”

Yhdenvertaisuuslaissa säädetään seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvästä syrjinnästä ja siinä kielletään syrjintä liittyen ikään, alkuperään, kansalaisuuteen, kieleen, uskontoon ja vakaumukseen, mielipiteeseen ja poliittiseen toimintaan sekä ammattiyhdistystoimintaan, perhesuhteisiin, terveydentilaan, vammaisuuteen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai muuhun henkilöön liittyvään syyhyn perustuen. (Yhdenvertaisuuslaki 2014/1325.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) Kouluterveyskyselyn 2017 mukaan 7 % 4. ja 5. luokan oppilaista oli kokenut viimeisen vuoden aikana seksuaalisesti häiritsevää viestittelyä tai kehon kommentointia. Yläkouluun siirryttäessä seksuaalisen häirinnän kokemukset lisääntyvät, erityisesti tyttöjen kokemina. 8. ja 9. luokkalaisista pojista 12 % ja tytöistä 30 % olivat kokeneet seksuaalista häirintää viimeisen vuoden aikana. Toiselle asteelle siirryttäessä näihin lukuihin ei tapahtunut suuria muutoksia. (Opetushallitus 2018, 3.) My Space, Not Yours! -hanke kohdistui juuri tähän ikäluokkaan.

Tytöt kokivat häirintää eniten mobiilisti ja julkisissa tiloissa. Koulussa pojat ja tytöt kokivat häirintää lähes saman verran. Seksuaalisen väkivallan kokemukset olivat harvinaisempia. Seksuaalisen häirinnän tai väkivallan tekijä oli useimmiten tuttu henkilö, ikätoveri. Aikuisen tekemää seksuaalista häirintää tai väkivaltaa oli kokenut 0-1 %. Erityisryhmien kokema seksuaa-

linen häirintä ja väkivalta oli huomattavasti yleisempää. Erityisryhmiin ajatellaan näissä kuuluvan mm. seksuaalivähemmistön edustajat, ulkomaista syntyperää olevat, kodin ulkopuolelle sijoitetut sekä toimintarajoitteiset lapset ja nuoret. Heidän kokema häirintää tapahtui usein kouluympäristössä. (Opetushallitus 2018, 4.) Alanko (2014) tuo esiin samansuuntaisia tuloksia. Hänen mukaansa transnuorista yli 80% oli kokenut jonkinlaista häirintää. Transmiehet kokivat fyysistä seksuaalista häirintää hieman transnaisia enemmän. Seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvä häirintä oli yleisempää ei-heteroseksuaaleilla kuin heteroseksuaaleilla. (Alanko 2014, 42.) Transihmisillä tarkoitetaan ihmisiä, jotka eivät näe itseään syntymässä määritellyn sukupuolen perusteella. Transsukupuolinen mies on syntymässä määritetty naiseksi, mutta tuntee olevansa mies. Transsukupuolinen nainen taas on määritetty syntymässä mieheksi, mutta tuntee olevansa nainen. (Alanko 2014, 5.)

2.2 Seksuaalinen väkivalta

Seksuaalinen väkivalta on suostuttelua tai pakottamista tekoihin, jotka loukkaavat henkilön seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Kokemus on traumaattinen, sillä se rikkoo turvallisuuden tunnetta sekä luottamusta toisiin ihmisiin. Uhrin voi olla vaikea hakea apua, mm. itsesyytöksistä ja häpeän tunteesta johtuen. Avun hakemista voi vaikeuttaa myös se, että uhri ei välttämättä osaa nimetä kokemusta seksuaalisuutta loukkaavaksi väkivallaksi ja saattaa yrittää suojautua sulkemalla asian pois ajatuksistaan. (Välittäminen kannattaa! Seksuaaliväkivaltatyön toimivat käytännöt 2015, 9-17.)

Suomen laki määrää suojaikärajan, jossa määrätään, ettei kukaan saa alkaa seksuaaliseen suhteeseen tai tehdä seksuaalista tekoa alle 16-vuotiaalle. Kuitenkin lähellä toistensa ikää olevat nuoret, vaikka ovatkin alle 16-vuotiaita, voivat olla keskenään seksisuhteessa mikäli kyseessä on molempien keskinäinen suostumus. (Hyvärinen 2009, 43; Rikoslaki 2014/509, 6 §, 7a §)

Tavallisimmin seksuaalinen väkivalta mielletään raiskaukseksi. Rikoslain 20 luvussa säädetään seksuaalirikoksista. Luvun 20 1§-5a§ määrittävät osaltaan seksuaalisen väkivallan. Tässä laissa määritellään raiskaus, törkeä raiskaus, seksuaalinen hyväksikäyttö sekä seksuaalinen ahdistelu. (Rikoslaki, 20 luku 2014/509)

Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) Kouluterveyskyselyn 2013 mukaan mikkeliiläisistä peruskoulun yläluokkien oppilaista seksuaalista väkivaltaa oli kokenut 14%. Tyttöjen kokemukset (21%) seksuaalisesta väkivallasta olivat poikien kokemuksia (8%) yleisempiä. (Kouluterveyskysely, Mikkelin kuntaraportti 2013, 11-15.) Merran (2017) tutkimuksen mukaan Mikkelin yläkoulun sekä toisen asteen oppilaitoksen oppilaista ja opiskelijoista n. 5% oli kokenut vastineen tarjoamista seksistä, n. 5% oli joutunut seksiin

painostamisen/uhkailun kohteeksi ja n. 2% oli pakotettu seksiin. (Merta 2017, 44.)

3 TASA-ARVO JA YHDENVERTAISUUSTYÖ PERUSOPETUKSEN KOULUISSA

Tasa-arvolaki (2014/1329, 5 a §) antaa veloitteen kaikille perusopetusta antaville kouluille laatia tasa-arvosuunnitelman sekä seurata mm. kyselyiden avulla koulujen tasa-arvotilannetta. Suomessa perustuslaki ja kansainväliset sopimukset velvoittavat meitä edistämään sukupuolten välistä tasa-arvoa (Jääskeläinen, Hautakorpi, Onwen-Huma, Niittymäki, Pirttijärvi, Lempinen & Kajander 2015, 7-9). Suomea pidetään yleisesti hyvinkin tasa-arvoisena maana. Näin varmasti onkin, mutta kun otetaan huomioon mm. Kouluterveyskyselyjen (2013, 2015, 2017) tulokset, voidaan todeta, että meillä on edelleen paljon tehtävää tasa-arvon edistämiseksi. Merran (2017) tutkimuksessa selvisi, että muun sukupuolisia ihmisiä oli 771 tutkitavan joukossa 17, ja he olivat kokeneet seksuaalista ja sukupuoleen liittyvää häirintää erityisesti kotona. Ko. tutkimuksen mukaan tyttöjen kokemaa seksuaalisuutta loukkaava väkivalta (sis. seksuaalisen ja sukupuoleen liittyvän häirinnän sekä seksuaalisen väkivallan) oli huomattavasti poikia yleisempää.

Jokaisella lapsella ja nuorella pitäisi olla itsellään oikeus määritellä mitä sukupuolta hän on, tai tuntee hän olevansa jotakin perinteisten sukupuolten välillä. Yksilön sukupuolen kokemukseen liittyy muuttuvia asioita ja se on hyvinkin moninainen kokonaisuus. Muiden tulisi kunnioittaa tätä ja ymmärtää, että jokainen on itse itsensä paras asiantuntija. Kapeista sukupuolikäsityksistä voi aiheutua ongelmia, kuten kiusaamista, jotka koskettavat sekä yksilöä että koko yhteisöä. (Jääskeläinen ym. 2015, 13.)

3.1 Ohjeita perusopetuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskasvatukseen

Tasa-arvolaki edellyttää kouluja tekemään vuosittain toiminnan kehittämiseen tähtäävän tasa-arvosuunnitelman. Suunnitelma tulee tehdä yhteistyössä henkilökunnan ja oppilaiden kanssa, ja se voidaan sisällyttää osaksi opetussuunnitelmaa. Tasa-arvosuunnitelmassa tulee olla selvitys koulujen tasa-arvotilanteesta ja toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi, sekä siinä tulee arvioida aiempien toimenpiteiden toteuttamista ja tuloksia. Siinä tulee huomioida opiskelijavalinnat, oppimiserot, opintosuoritusten arviointi sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäiseminen ja poistaminen. (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 1986/609, 5 §)

Tasa-arvosuunnitelman lisäksi koulujen tulee tehdä suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Tässä suunnitelmassa tulee käsitellä väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään puuttuminen sekä sen ennaltaehkäiseminen yksilö-, ryhmä-, ja yhteisötasolla. Yhteistyö huoltajien, sekä tarvittavien viranomaisten kanssa tulee myös ottaa huomioon. Erityisen tärkeää on, että suunnitelmaan perehdytys tehdään hyvin ja siihen perehdytetään henkilökunta, oppilaat sekä huoltajat kuten myös yhteistyökumppanit. Tätä suunnitelmaa tulee myös seurata ja päivittää vuosittain. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 81.)

Opetushallitus julkaisema ”Opas seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi” (2018) tuo esiin tämän suunnitelman tärkeyden. Siinä todetaan, että koulujen henkilökunnalla on vastuu koko kouluyhteisön hyvinvoinnista. Henkilöstön ja opiskeluhoitopalveluista vastaavien viranomaisten on edistettävä hyvinvointia ennaltaehkäisevällä työllä, ja heillä on myös velvollisuus puuttua häirintä- ja ongelmatilanteisiin. Oppilaita tulee myös rohkaista ilmoittamaan kokemastaan häirinnästä aikuiselle. Kouluterveyskyselyn 2017 mukaan suurin osa lapsista ja nuorista, jotka olivat kokeneet seksuaalista häirintää tai väkivaltaa, eivät olleet kertoneet kokemastaan häirinnästä aikuiselle. Osa koki myös tarvinneensa tukea mutta jääneensä siitä paitsi. (Opetushallitus 2018, 4.)

Seksuaalisen häirinnän vastaisessa toimintamallissa tulee kuvata mahdollisimman tarkasti konkreettiset toimenpiteet, joilla opiskelijoille tarjotaan tukea ja hoitoa. Jokainen häirintää kokeva lapsi ja nuori kuitenkin kokee tapahtuneen yksilöllisesti, joten tarjottava tuki on mietittävä aina tapauskohtaisesti. Suunnitelman tavoitteena on herättää tietoisuutta ongelmasta ilmiönä sekä ilmiön vakavuudesta. (Opetushallitus 2018, 6-7.)

Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän varalta tulee kirjata opiskeluhoitosuunnitelmaan. Opetushallituksen selvityksen mukaan osasta kouluista puuttuu yhteinen käytäntö tunnistaa ja puuttua seksuaaliseen häirintään. Seksuaalisen häirintään tulisi puuttua varhain, sillä lasten ja nuorten asenteet muodostuvat varhain. Tarvittava tuki, hoito ja jälkiseuranta tulee varmistaa sekä teon tekijän että kohteena olevan osalta. Suunnitelmassa tulee ottaa huomioon niin oppilaiden keskinäiset suhteet, kuin aikuisten ja oppilaiden väliset vuorovaikutussuhteet. Suunnitelman tarkoituksena on ”tukea ja ohjata oppilaitosten toimintaa, saada aikaan muutoksia ja tulla osaksi jokapäiväistä turvallisuuskulttuuria”. Suunnitelman tekeminen yhdessä monialaisesti edesauttaa sitä, että koko yhteisö on myös mukana sitä toteuttamassa. Henkilökunnan ja oppilaiden lisäksi suunnitelma ja toimintamalli tulee tehdä tutuiksi myös kotivälille. Suunnitelman toteutumista tulee seurata ja arvioida. Suunnitelmaa tulee päivittää ja käydä läpi henkilökunnan kanssa, sekä sopia vastuualueista. (Opetushallitus 2018, 2-3, 5-7.)

Lapsilla ja nuorilla on lain mukaan oikeus turvalliseen oppimisympäristöön, johon kuuluu niin psyykinen, sosiaalinen kuin fyysinen osa-alue. Oikeus

turvalliseen oppimisympäristöön käsittää opetussuunnitelman ja muun opetuksen ja toiminnan niin oppilaitoksissa kuin sen ulkopuolellakin. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että myös työelämään tutustumisessa tulee olla turvallinen ympäristö. Kouluilla tulee olla yhtenäiset toimintatavat erilaisia oppimisympäristöjä varten, koskien myös välitunteja. Koulujen velvollisuus järjestää turvallinen opiskeluympäristö ei koske vapaa-aikaa eikä koulumatkoja. Koulun henkilökunnalla on kuitenkin velvollisuus ilmoittaa häirinnän kohteena ja häirintää tekevän oppilaan huoltajille, jos huomaa häirintää tapahtuvan opetuksen ulkopuolella. Opetustoimen, kuin myös sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöillä on velvollisuus ilmoittaa poliisille, jos heidän tietoonsa on tullut lapseen kohdistuva seksuaalirikos tai muu henkeen ja terveyteen kohdistuva rangaistava teko. Seksuaaliseen häirintään syylistyvä koulun henkilökuntaan kuuluva voi saada huomautuksen, varoituksen tai hänen työsuhteensa voidaan päättää. (Opetushallitus 2018, 4-5.)

3.2 Perusopetuksen seksuaalikasvatus tutkimusten valossa

Laajemmin edellä mainitut sisällöt (tasa-arvo ja yhdenvertaisuus sekä tunne- ja turvataidot) ovat osa seksuaalikasvatusta. Seksuaalikasvatus oppiainetta ei Suomessa ole. Seksuaalikasvatusta annetaan vuosiluokille 1-6 osana ympäristöoppia ja vuosiluokille 7-9 osana terveystietoa. Terveystiedon sisältöalueissa S1-S3 opetetaan erityisesti seksuaalikasvatuksesta ml. tunne- ja turvataidoista ja tasa-arvosta sekä yhdenvertaisuudesta. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 399.)

Suomessa seksuaaliopetus kehittyi paljon 1980-luvun loppu- sekä 1990-luvun alkupuolella. Tuolloin seksuaaliopetusta sisällytettiin eri oppiaineisiin ja sen opetukseen vaikutti paljon opettajan oma kiinnostus. Vuonna 1994 kuntien oli mahdollista itse suunnitella opetussuunnitelmansa ja määrärahojen supistaminen johti myös seksuaaliopetuksen vähentymiseen. (Kontula & Meriläinen 2007, 12.) Koulujen seksuaaliopetus parani 2000-luvun alussa, jolloin terveystieto tuli omana oppiaineenaan opetussuunnitelmiin. (Liinamo 2005, 14; Kontula & Meriläinen 2007, 20.)

Suomessa ollaan kuitenkin hyvässä vaiheessa heräämässä asian tärkeyteen ja vakavuuteen, kun samaan aikaan toisaalla pohditaan, onko suotavaa edes opettaa lapsille ja nuorille seksuaalikasvatusta ja kertoa sukupuolten moninaisuudesta, peläten sen ”käännyttävän” nuoria homoseksuaaleiksi. Niin kotiväki, poliitikot kuin uskonnolliset yhteisöt vastustavat monessa maassa koulujen antamaa seksuaalikasvatusta. Tutkimusten mukaan negatiivinen suhtautuminen kertoo monesti alhaisesta koulutustasosta sekä poliittisesta ja uskonnollisesta yhteydestä. Seksuaalikasvatuksen avulla koulut voisivat kuitenkin tarjota turvallisen ilmapiirin syrjintää, kiusaamista ja seksuaalista väkivaltaa vastaan. (Gegenfurtner & Gebhardt 2017)

Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelmassa 2014-2020 kehoitetaan kouluja kiinnittämään erityistä huomiota seksuaalikasvatuksen oppisisältöjen suunnitteluun vuosiluokilla 1-6, sillä näillä vuosiluokilla seksuaalikasvatus sisältyy useaan oppiaineeseen. (Klemetti & Raussi-Lehto 2014, 182.) Koska My Space, Not Yours! -hanke on kohdennettu yläkouluikäisille, tässä opinnäytetyössä keskitytään lähinnä terveystiedon opetuksen osana olevaan seksuaalikasvatukseen eikä niinkään tarkastella ympäristöoppia.

Koulujen seksuaalikasvatuksen tavoitteena on tavoittaa tasa-arvoisesti ja tasalaatuisesti kaikki lapset ja nuoret varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa sekä toisella asteella. Seksuaalikasvatuksessa on tavoitteena kunnioittaa koskemattomuutta, yksityiselämän suojaa ja itsemääräämisoikeutta. Tavoitteena on myös ottaa huomioon seksuaalinen suuntautuminen, sukupuoli-identiteetti sekä sukupuolen ilmaisemisen monet muodot kuten myös monikulttuurisuus, seksuaaliopetus kuuluu kaikille ihmisille, myös vammaisille. Opetukseen pyritään sisällyttämään seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan tunnistaminen sekä ehkäisy. Kouluista on tehtävä turvallisia ilman, että niissä altistutaan häirinnälle ja väkivallalle. Terveystiedon seksuaaliopetus ja kouluterveydenhuollon toiminta pyritään suunnittelemaan yhteistyössä, jotta niiden antama seksuaalikasvatus täydentää toisiaan ja muodostaa kokonaisuuden, jolla on seksuaali- ja lisääntymisterveyden kannalta määritellyt yhtenevät tavoitteet. Tavoitteena on myös saada nuorten seksuaali- ja lisääntymisterveydenpalvelut helposti nuorten tavoitettaviksi, ja niissä on otettu huomioon sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus. Palveluissa pyritään tavoittamaan syrjäytymisvaarassa olevat, ja ne jotka eivät mahdollisesti jatka opintojaan perusopetuksen jälkeen. (Klemetti & Raussi-Lehto 2014, 53.)

Kontula & Meriläinen (2007) ovat tutkineet koulun seksuaalikasvatusta 2000-luvun Suomessa. He toteavat, että seksuaalista pakottamista kokeneilla pojilla sekä tytöillä oli erittäin vajavaiset tiedot seksuaalisuudesta ja tytöillä myös huonoa koulumenetystä. Mikäli pojat jäivät vaille seksuaalikasvatusta ja menestyivät koulussa huonosti, heidän seksuaalitietonsa jäi todella pieneksi. Hyvin koulussa menestyvillä tytöillä taas seksuaalitietoihin ei niinkään vaikuttanut seksuaalikasvatukseen osallistuminen. (Kontula & Meriläinen 2007, 129-130.)

Poikien tyttöjä huonompaa tietämystä seksuaalisuudesta voi selittää se, että heidän biologinen kypsytyensä sekä kognitiivinen tasonsa on tyttöjä jäljessä noin vuoden sekä se, että poikien seksuaalikeskustelut kotona ovat vähäisiä. Huonoon tietämykseen voi vaikuttaa myös se, että seksuaalisuutta koulussa käsitellessä sisällöissä on enemmän faktaa tyttöjä kosketavista asioista. Lisäksi on mahdollista, että tietämykseen vaikuttaa poikien taipumus tässä ikäryhmässä (8lk) vastata kyselyihin esim. pelleillen sekä poikien vastarinta seksuaalikasvatuksen sisältöihin verrattuna siihen mitä ja mistä he haluaisivat kuulla ja oppia. (Kontula & Meriläinen 2007, 136.)

Kontula & Meriläinen (2007, 136-137) tuovat esiin Measorin (2004) näemyksen siitä, että pojat haluaisivat saada tietonsa pornografiasta, sillä sitä kautta he voivat nähdä mitä tapahtuu, jolloin mielestään osaavat itse toimia itse seksitilanteessa paremmin. Lisäksi he kokivat sitä kautta saavansa yksityiskohtaisempaa tietoa kuin koulun luennoilta. Pojilla oli siis painetta ja pelkoa siitä, että he näyttävät tyttöjen silmissä ”tyhmiltä” mikäli eivät tiedä kuinka käyttäytyä seksin tullessa ajankohtaiseksi.

Liinamo (2005, 70) tuo esiin, että monipuolinen ja useammalla oppitunnilla toteutettu seksuaaliopetus antoi nuorille paremmat tiedot seksuaaliterveydestä. Hän lisää, että tiedon lisääntyminen oli merkityksellisempää 8.luokkalaisille kuin 9.luokkalaisille. Kouluissa, jossa 8.luokkalaiset olivat saaneet seksuaalikasvatusta vähintään 6h/lukuvuosi sekä käsitelty näissä 14 eri sisältöaluetta, seksuaalitiedot olivat melko lailla hyvät. Kuitenkin tuntimäärääkin enemmän tietoihin näytti vaikuttavan monipuoliset opetussisällöt. Oppilaiden hyviä seksuaalitietoja edesauttoivat, jos opettajan oli helppo puhua oppilaille seksuaalisuudesta ja tavoitteena oli luonteva suhtautuminen seksuaalisuuteen. Tietoutta edistivät myös, jos seksuaalikasvatuksen tavoitteena oli opettaminen suvaitsevaisuuteen, ja jos oppilaitoksessa oli nimetty opettaja seksuaalikasvatukseen. Jos opetusta antoi miesopettaja, sisällöt olivat monipuolisempia. Lisäksi tietoutta edisti opetus sekaryhmissä, draaman ja roolileikkien käyttö opetuksessa sekä opetukseen integroitu terveyskeskuksen palvelujen käyttö. (Kontula & Meriläinen 2007, 131.)

Hälinen (2018) toteaa, että yksi nuoruuden olennaisimmista kehitykseen liittyvistä asioista on ottaa seksuaalisuus haltuun. Tunnetaitojen ja keho-tietoisuuden oppiminen sekä vanhemmista irtautuminen on tärkeä tehtävä nuoruudessa. Tällöin iänmukainen ja oikeanlainen seksuaalikasvatus auttaa nuorta suhtautumaan itseensä sekä kavereihin positiivisesti ja vastuullisesti. Koulujen seksuaalikasvatuksessa voitaisiin käsitellä hänen mukaansa enemmän nautintoa sekä tunnetaitoja. Olisi tärkeää opettaa nuorille esimerkiksi sitä, kuinka ilmaista kiinnostuksena toista kohtaan ja kuinka lähestyä toista. (Hälinen 2018.)

Hälisen (2018) mukaan koulujen seksuaalikasvatus on liiaksi jätetty terveystiedon oppituntien varaan, sitä voisi mainiosti opettaa myös monialaisesti useammassa oppiaineessa. Hän nostaa esiin sen, että tyttöjä usein muistutellaan ehkäisyn tärkeydestä ja seksin vaaroista, kun taas pojat jäävät seksuaalikasvatuksessa paitsioon (kts. myös Kontula & Meriläinen 2007, 136-137). Lisäksi sukupuolten moninaisuutta ei hänen mukaansa tuoda tarpeeksi esiin koulujen seksuaalikasvatuksessa. Vanhempien rooli seksuaalikasvattajana on tärkeä, mutta usein heidän itsensä saama seksuaalikasvatus on ollut huonoa tai puutteellista, tämän vuoksi vanhemmat voivat olla epävarmoja siitä, kuinka lapsen ja nuoren kanssa näitä asioita tulisi käsitellä. Tärkeintä olisi tuoda esiin, että nuori saa aina kysyä, nuoren kanssa voi yhdessä etsiä vastausta, jos ei itse osaa kysymyksiin heti vastata. (Hälinen 2018)

Honkasalo (2013) on tutkinut terveystiedon oppikirjojen sisältöjä ja toteaa että niiden perusteella peruskoulun seksuaalikasvatus antaa suomalaisesta yhteiskunnasta edistyneen kuvan. Mikäli jotakin kielteistä liittyen seksuaalisuuteen tuodaan esiin, liitetään se hänen mukaansa ”toiseuteen” ja esimerkiksi muihin kulttuureihin. Hän tuo esiin, että internet nostetaan esiin usein negatiivisessa valossa ja varoitetaan mm. pedofiiliasta. Internet voitaisiin hänen mukaansa tuoda esiin myös positiivisena mahdollisuutena vertaistuelliseen keskusteluun seksuaalisuudesta. Hän lisää, että lähisuhdeväkivaltaa tai seksuaalista väkivaltaa ei juurikaan tuoda esiin yhteiskunnallisena ongelmana. Hän muistuttaa kuitenkin, että pelkkä oppikirjojen tarkastelu ei anna kokonaiskuvaa siitä, millä tavoin kukin opettaja kirjojen tietoa opetuksessaan hyödyntää. Hänen mukaansa suomalaista seksuaalikasvatusta olisi yhdenvertaistettava ja tehtävä siitä dialogisempaa. Se ei saisi myöskään pelkästään perustua oppikirjojen tietoon. (Honkasalo 2013, 18-20.)

4 MY SPACE, NOT YOURS! –HANKE OSANA TUNNE- JA TURVATAITOKASVATUSTA

4.1 Tunne- ja turvataidot

Vuonna 2013 voimaan tullut oppilas- ja opiskelijahuoltolaki määrittää perusopetuksen oppilashuoltoa. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa määritetään koulun oppilashuolto yksilölliseksi- ja yhteisölliseksi oppilashuolloksi. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2013/1287). Tasa-arvo ja yhdenvertaisuuskasvatus kuin myös tunne- ja turvataidot, voidaan nähdä kuuluvaksi yhteisölliseen oppilashuoltoon, tämä toteutuu ns. ennaltaehkäisevänä ja koko yhteisön toteuttamana hyvinvointityönä.

Lapset ovat alttiita ja altistuvat nykymaailmassa entistä enemmän väkivalta- ja ahdistelukokemuksille. Tunne- ja turvataitokasvatusta lähdettiin kehittämään Suomessa 1990-luvun taitteessa, kun todettiin sille olevan suuri tarve; lapset kohtasivat edelleen muun maailman tavoin myös täällä kaltoinkohtelua ja seksuaalista hyväksikäyttöä. Lasten turvataito-ohjelmalla on pyritty ehkäisemään lapsiin kohdistavaa fyysistä, psyykkistä ja seksuaalista väkivaltaa ja laiminlyöntiä. Ohjelmassa on kehitetty turvataitoja lapsille, tukea perheille, toimintamallia päiväkodeille ja kouluille, koulutusta lasten kanssa työskenteleville. Turvataidot perustuvat niin lasten kuin aikuisten valmiuksien lisäämiseen hankalia tilanteita varten. (Lajunen, Andell, Jalava, Kemppainen, Pakkanen & Ylenius-Lehtonen 2012, 8, 18.) Lasten keinojen vahvistamisen lisäksi on tärkeää tiivistää myös aikuisten yhteistyötä ja valppautta. Vastuu lasten turvallisuudesta kuuluu ensisijaisesti aikuisille. Olennaista tunne- ja turvataitokasvatuksessa onkin yhteisöllisyys ja yhteistyö. (Lajunen, Ahl, Andell, Laakso ja Ylenius-Lehtonen 2015, 11.)

Lajunen, Ahl, Andell, Laakso ja Ylenius-Lehtonen (2015, 12) tuovat teoksesaan esiin Aallon (2002) näkemyksen siitä, että turvallisuuden tunne ei synny pelkästään siitä, että uhkaa ei ole, vaan myös siitä, että yksilö ja ryhmä kokee olonsa hyväksytyksi. Turvallisuus on tällöin tila, jossa on mahdollisimman vähän ihmisen minuutta uhkaavia tekijöitä, kuten häpeää, pelkoa tai syyllisyyden tunnetta. Turvataitokasvatuksessa pyritään vahvistamaan ihmissuhteiden turvallisuutta. He lisäävät, että Niemelän (2000) mukaan turvallisuus voi olla subjektiivista tai objektiivista riippumatta toisistaan, ja se liittyy kaikkiin elämän eri osa-alueisiin ja eri yhteisöihin, kuten kotiin, kouluun, harrastuksiin ja työhön.

Turvallisuuden tunne rakentuu syntymästä asti lasta hoivaavan aikuisen kanssa. Riittävän hyvä ja oikea-aikainen hoito synnyttää luottamusta ja perusturvallisuutta. Merkityksellistä aikuisten antamassa hoivassa on se, kuinka aikuinen kykenee tukemana lasta tunteiden säätelyssä. Riittämätön hoito sen sijaan saa lapsen kokemaan olonsa ahdistuneeksi ja epävarmaksi (Lajunen ym. 2012, 12, 21).

Koska lasten kohtaamat uhkaavat tilanteet ovat moninaisia ja kaikkiin ei voida lasta ennakkoon ohjeistaa, olennaista on vahvistaa lasta suojaavia kykyjä ja taitoja. Näitä ovat muun muassa hyvä itseluottamus, usko omaan selviytymiskykyyn, itsenäisyys ja luottamus toisiin niin että apua voi pyytää ja sitä saa. Turvataitokasvatuksella pyritään vahvistamaan lapsen omia voimavaroja ja taitoja laaja-alaisesti, edistämällä itsetuntemusta, itsearvostusta ja itseluottamusta, tunne- ja vuorovaikutustaitoja ja hyviä kaverisuhteita. (Lajunen ym. 2012, 29.)

Hyvät tunnetaidot antavat pohjan myös turvataitojen kehittymiselle. Lapsille ja nuorille on tärkeää opettaa, että kaikki tunteet ovat sallittuja, mutta tunne ja käyttäytyminen ovat eri asia; esim. aggressiivisesti käyttäytyminen ei ole sallittua. Tunteita on tärkeitä nimetä, jotta niitä opitaan sanoittamaan ja sitä kautta käsittelemään. Olennaista tunteiden harjoittelussa on se, kuinka aikuinen kohtaa nuoren. Perinteisesti yhteiskunnassa sukupuoliroolit määrittelevät sitä millainen tunteiden ilmaisu on sallittua. Stereotyyppisesti pojille sallitaan rajumpi tunteiden ilmaisu kuin tytöille. Harjoittelemalla tunnetaitoja voidaan vaikuttaa myös näihin perinteisiin sukupuoliroolien mukaisiin käyttäytymisodotuksiin. (Aaltonen 2012, 53-57.)

Seksuaalisuutta loukkaavalta väkivallalta suojaavia tekijöitä on tutkittu vähemmän kuin seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan yleisyyttä. Seksuaalisuutta loukkaavalta väkivallalta suojaavia tekijöitä on kuitenkin havaittu olevan mm. kyky empatiaan, tasainen tunne-elämä, hyvät akateemiset taidot sekä vanhempien kyky neuvotella riitatilanteissa. (Basile, DeGue, Jones, Freire, Dills, Smith & Raiford 2016, 8.) Nämä kaikki liittyvät olennaisesti tunne- ja turvataitoihin.

4.2 My Space, Not Yours! -hanke

My Space, Not Yours! -hankkeessa kehitettiin toimintamallia seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan ja seksuaaliseen häirintään puuttumiseksi yhteisöllisen oppilashuollon keinoin. Hankkeessa pilotoitiin sekä yhteisölliseen oppilashuoltoon sopivia, että yksittäiseen oppiaineeseen ja monialaisena (yhteistyössä useammassa oppiaineessa) toteutettavia oppimiskokonaisuuksia, joiden tietopohjana on tunne- ja turvataidot. Hankkeen aikana pilotoitiin kuusi eri oppimiskokonaisuutta, sekä koulutettiin opettajia, opinto-ohjaajia ja kouluterveydenhoitajia sekä koulukuraattoreja näiden materiaalien käyttöön. Hankkeessa pilotoituja oppimiskokonaisuuksia käsiteltiin mm. terveystiedon, biologian, äidinkielen ja ilmaisutaidon, yhteiskuntaopin sekä opinto-ohjauksen tunneilla. Oppimiskokonaisuuksien aiheita olivat:

- seksuaalinen häirintä
- netti, media ja minä
- tunteiden ilmaisu ja mielipiteet
- tunteiden ilmaisu ja omat rajat
- omat rajat!
- seurusteluväkivalta

(Viola ry /My Space, Not Yours! -hanke n.d.)

Oppimiskokonaisuudet sisältävät erilaisia materiaaleja, kuten videoita, prezi-esityksiä, osallistavia tehtäviä ja ohjeistuksia niiden käyttöön. Osaan oppimiskokonaisuuksiin sisältyy näytelmän teko. Seksuaalinen häirintä -oppimiskokonaisuus on yhden oppitunnin mittainen. Tunteiden ilmaisu ja mielipiteet, omat rajat!, ja seurusteluväkivalta-oppimiskokonaisuudet ovat kahden oppitunnin kokonaisuuksia, tunteiden ilmaisu ja omat rajat-oppimateriaali on neljän oppitunnin kokonaisuus ja Netti, media ja minä-oppimiskokonaisuus on eri oppimateriaaleista muokattu viiden oppitunnin kokonaisuus. Useamman tunnin oppimiskokonaisuudet voidaan toteuttaa monialaisesti. Oppimiskokonaisuudet ovat muokattu osin olemassa olevista tunne- ja turvataitomateriaaleista. (Viola ry /My Space, Not Yours! -hanke n.d.)

Hankkeen aikana osa Mikkelin kaupungin kouluterveydenhoitajista, koulukuraattoreista sekä etsivistä nuorisotyöntekijöistä ja nuoriso-ohjaajista koulutettiin Naistenkartano ry:n Suomeen tuoman Bella-tyttöryhmän ohjaajaksi. Bella-ryhmissä pyritään vahvistamaan jokaisen tytön oikeutta sanoa ei, ja heidän oikeuttaan määrittää itse omat rajansa. Bella-ryhmässä tytöt harjoittelevat erilaisia toiminnallisia harjoitteita draaman keinoin (Bella-ryhmät - Osallisuudesta voimaa tyttöjen arkeen ja tulevaisuuteen 2015, 11.)

Menetelminä Bella-ryhmissä käytetään arvojen selkiyttämisharjoitteita, Forum-näytelmiä sekä leikkejä, rentoutumista ja hierontaa. Pääasiassa

ovat omat arvot ja omat asenteet ja niiden tutkiskelu. Arvoharjoitteita tehdään ryhmäkeskusteluna. Arvokeskustelu on tullut Suomeen Ruotsista. Ruotsissa sitä on käytetty koulun seksuaaliterveyskasvatuksen menetelmänä yli 20 vuotta. Alun perin metodi tulee USAsta ja siellä sitä on kutsuttu nimellä "values clarification" (Mer tjegupper PUNKT! 2004, 5.)

Hankkeessa kehitettiin myös muuta materiaalia sekä yksilö- että ryhmätyössä käytettäväksi. Tähän materiaaliin sisältyy menetelmäopas, My Space, Not Yours! -kortit, Ei tarkoittaa aina ei -juliste, Mitä on seksuaalinen häirintä -tukisanasto, ja hankkeessa tehdyt videot. (Viola ry /My Space, Not Yours! -hanke n.d.)

Kuva 1. Mitä on seksuaalinen häirintä -tukisanasto. (Viola ry /My Space, Not Yours! -hanke n.d.)

4.3 Juurruttaminen

Kun jokin seksuaalikasvatusmenetelmä otetaan käyttöön, sen tunnetuksi tekeminen ja tietoisuuden lisääminen on hyvä tehdä paikan päällä. Erityisesti ohjelmasta tiedottaminen vanhemmille, rehtoreille, kouluterveydenhoitajille, koulun sosiaalityötä tekeville, opettajille sekä koulupsykologeille on hyvä tehdä niin, että selitetään syyt, päämäärät ja sisältö sekä kirjallisesti että kokouksissa. Hyvän juurruttamiskeinona voidaan pitää myös toisen koulun hyvien käytäntöjen jakaminen sekä se, että joku toimii niin sanotusti "lähettinä". Vanhempien saralla taas on tärkeää varmistaa van-

hempien ymmärrys siitä, että koulun ja vanhempien antama seksuaalikasvatus täydentävät toisiaan. Opettajat, jotka opettavat seksuaalikasvatusta tarvitsevat koulun johdolta täyden tuen, tämä on ensiarvoisen tärkeää. (Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa 2014, 30.)

Tärkeänä juurtumisen kannalta voidaan pitää myös sitä, että koulut kykenevät solmimaan kumppanuuksia mm. terveyspalveluja ja psykososiaalisia palveluja tarjoavien tahojen kanssa. (Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa 2014, 30.) Myös Alanko (2014, 8), joka on tutkinut sateenkaarinuorten kokemuksia nuorten palveluista Suomessa, nostaa esiin sektorirajojen rikkomisen tärkeyden tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnittelussa, hän muistuttaa, että nuorten arkitodellisuus ylittää sektorirajat.

Pirkanmaalla luodussa Välitä!- seksuaaliväkivaltatyön verkostohankkeessa luotiin hoitoketju seksuaalista väkivaltaa kokeneille. Hankkeen raportissa tuodaan esiin, että juurtumistyö vaatii ammattilaisten kiinnostuksen sekä aikaa mm. koulutuksiin ja kokouksiin osallistumiseen. Ajan antaminen ja ajan löytyminen on todellinen haaste työntekijälle, jonka kaikki aika menee oman perustehtävänsä hoitamiseen. Näin ollen esimiehillä on erittäin suuri merkitys; miten oleellisena ja tärkeänä he mieltävät seksuaalisen väkivallan uhrien auttamisen. Tämä kaikki vaikuttaa siihen, miten hoitoketjun käyttöönotto sujuu kussakin organisaatiossa sekä siihen, millaiset mahdollisuudet työntekijöillä on mm. koulutuksiin pääsyyn. (Välittäminen kannattaa! Seksuaaliväkivaltatyön toimivat käytännöt 2015, 101.)

Alueelliset seksuaalikasvatus kampanjat vaikuttavat lisäävän koulun seksuaalikasvatuksen merkittävyyttä silloin, jos kampanjat kestävät pidemmän ajan. Yhteisölliset, laaja-alaiset sekä useampiin terveyskasvatusohjelmiin osallistuminen vaikuttaa parantavan koulun seksuaalikasvatuksen vaikuttavuutta. (Liinamo 2005, 79-80.) My Space, Not Yours! -hanke kesti 2,5 vuotta, levittämistyötä kuitenkin jatketaan vielä lukuvuonna 2018-2019 jolloin voidaan todeta sen olevan pitkäkestoinen.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tämä opinnäytetyö toteutetaan kvantitatiivisena tutkimuksena. Kvantitatiivisen tutkimuksen yksi tyypillisistä tutkimustyypeistä on survey-tutkimus. Survey-tutkimuksessa aineistoa kerätään tietyltä valikoidulta joukolta, joka muodostaa otoksen tietystä perusjoukosta. Survey-tutkimukseen kuuluu kysyä kaikilta vastaajilta sama asia täysin samalla tavalla, standardoidusti. Kysely on survey-tutkimuksen keskeinen menetelmä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 191-193.)

5.1 Tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kerätä kokemuksia niiltä opettajilta, koulukuraattoreilta, opinto-ohjaajilta sekä kouluterveydenhoitajilta, joilla on ollut mahdollisuus käyttää My Space, Not Yours! -hankkeessa pilotoituja ja kehitettyjä materiaaleja ja menetelmiä työssään. Tavoitteena on selvittää, millä tavalla hankkeessa kehitetyt menetelmät ovat tällä hetkellä käytössä ja miten toimivina ne on koettu. Näiden kokemusten perusteella tavoitteena on antaa kehittämisehdotuksia, joita kaupungin perusopetuksessa voidaan lähteä toteuttamaan lukuvuonna 2018-2019.

Tutkimuskysymykset ovat:

- Mitkä hankkeessa pilotoidut oppimiskokonaisuudet, ryhmätoiminnot ja kehitetyt muut materiaalit ovat käytössä?
- Millaisia kokemuksia opettajilla, kouluterveydenhoitajilla ja koulukuraattoreilla on oppimiskokonaisuuksien, ryhmätoimintojen ja kehitettyjen materiaalien käytöstä?
- Miten materiaalien käyttöä voisi kehittää?

Opinnäytetyö tuotti Mikkelin kaupungille uutta tietoa menetelmien toimivuudesta sekä siitä, miten niitä voisi kehittää. Kyselyn tuloksia voidaan hyödyntää suunniteltaessa syksyn 2018 yläkouluille suunnattuja monia-laisten oppimiskokonaisuuksien pedagogisia kahviloita ja veso-iltapäiviä. Opinnäytetyön tulokset edesauttavat myös hankkeen tulosten levittämisessä koko Etelä-Savoon LAPE-muutosohjelman osana. LAPE on lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma, jossa ko. palveluita uudistetaan paremmin lasten, nuorten ja perheiden tarpeita vastaaviksi. LAPE-muutosohjelmaa johtaa sosiaali- ja terveysministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö. (Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma LAPE 2018) Tämän lisäksi opinnäytetyö edistää koko perusopetuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskasvatuksen suunnittelua ja toteuttamista. Tuloksia voi laajemminkin levittää Suomen kouluihin ja oppilaitoksiin.

5.2 Aineiston hankinta

Kyselyä käytetään usein aineistonkeruumenetelmänä, kun halutaan tutkia henkilöitä ja heidän mielipiteitään ja asenteitaan. Kyselyyn vastaaja lukee ja vastaa itse kysymyksiin (Vilka 2007, 28). Kyselyn etuna on saada tarvittaessa isoltakin joukolta kerättyä tehokkaasti ja nopeasti laaja tutkimusaineisto (Hirsjärvi ym. 2013, 195). Aineistonkeruu muodoksi valittiin kysely, sillä tutkimukseen haluttiin saada mukaan kaikki ne koulujen henkilökunnan jäsenet, kenellä on ollut mahdollisuus käyttää hankkeessa kehitettyjä ja pilotoituja oppimiskokonaisuuksia, menetelmiä ja materiaaleja. Tässä tutkimuksessa kohderyhmänä toimii 89 henkilöä, jotka toimivat Mikkelin kaupungin perusopetuksessa aineen opettajina ja opinto-ohjaajina, sekä Essoten alaisina koulukuraattoreina ja kouluterveydenhoitajina. Kysely lähetettiin sähköpostitse maaliskuun 2018 alussa ja vastausaikaa oli kolme

viikkoa. Tutkimuksen tilaaja toivoi, että vastaukset ovat heidän käytettävissään jo viimeistään toukokuun 2018 aikana, jotta seuraavan lukuvuoden suunnittelu saadaan hyvissä ajoin käyntiin.

Koska tutkittava joukko oli 89 henkilöä, kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän käyttö ei olisi tullut tässä tutkimuksessa kysymykseen. Tämän vuoksi tutkimusmenetelmäksi valittiin kvantitatiivinen menetelmä. Tämän johdosta voitiin rajata tiukasti vastaajajoukko ja varmistua siitä, että vastaajat ovat perehtyneet käsiteltävään aiheeseen. Kyselyn huonoja puolia voivat olla mahdolliset väärinymmärrykset ja vastaavien suhtautuminen kyselyyn ylipäätään (Hirsjärvi ym. 2013, 195). Tästä syystä kyselylomake suunniteltiin huolellisesti ja se testattiin muutaman kohderyhmään kuuluvan ammattilaisen kanssa ennen varsinaiselle kohderyhmälle lähettämistä väärinymmärrysten minimoimiseksi. Kyselylomakkeen testaaminen on olennaista tehdä ennen varsinaisen kyselyn lähettämistä tutkittavalle joukolle, jotta voidaan varmistua siitä, että osataan kysyä oikeita asioita. Kyselyä testaamalla voidaan selvittää, puuttuuko joukosta olennaisia kysymyksiä tai onko mukana tarpeettomia kysymyksiä. Lisäksi saadaan selville, onko kyselyn ohjeistus tarpeeksi selkeä. Testaamalla voidaan selvittää myös kysymyksen validiutta eli kykyä mitata juuri sitä mitä halutaan mitata. (Vilkkä 2007, 78.)

Kyselyyn liitettiin saatekirje, jossa avattiin lyhyesti My Space, Not Yours! -hanketta ja mahdollistettiin linkkien kautta pääsy tutustumaan etukäteen materiaaleihin My Space Not Yours! -hankkeen nettisivujen sekä Mikkelin kaupungin pedanet- sivuston kautta. Näin saatiin varmuus siitä, että vastaajat tietävät mihin aiheeseen kysely liittyy, ja että he ymmärtävät kysymykset.

Kyselyn huonona puolena voi olla kyselomakkeiden huono palautuvuus. Tutkija voikin joutua muistuttamaan vastaajia tai lähettämään kyselylomakkeen uudelleen. Kyselyn ajoitus on myöskin huomioitava, sillä sitä asiaa ei voi korjata enää jälkikäteen. (Vilkkä 2007, 28.) Tämän vuoksi kysely lähetettiin hiihtolomaviikon jälkeen, jolloin vastaajat ovat varmasti työssä ja muistavat vastata kyselyyn varmasti paremmin, kuin juuri ennen hiihtolomaa. Tutkittavalle joukolle lähetettiin muistutusviesti kyselyyn vastaamisesta sähköpostilla kahden viikon jälkeen. Lisäksi tilaajan edustaja muistutti kyselystä omalla sähköpostillaan.

Tässä opinnäytetyössä kyselylomake toimitettiin 89 vastaanottajalle. Vastaanottajat koostuivat kuraattoreista, kouluterveydenhoitajista sekä kaikista niiden aineiden, joissa menetelmiä tai materiaaleja on ollut mahdollisuus pilotoida, opettajista, huolimatta siitä, olivatko he osallistuneet hankkeeseen liittyviin koulutuksiin tai kokouksiin, sillä muuta materiaalia ovat saaneet vapaasti käyttää kaikki, ketkä ovat kokeneet siitä olevan hyötyä omassa työssään. Tieto siitä, missä oppiaineissa menetelmiä ja materiaaleja on pilotoitu, saatiin Violan My Space, Not Yours! -hankkeen hanke-

vastaavalta ja opettajien sekä Essoten työntekijöiden nimet heidän esimiehiltään. Kysely toimitettiin kaikille kouluterveydenhoitajille ja koulukuraattoreille

Tutkimusaineistona toimii webropol-kyselyn vastaukset (Liite 1.). Kysely sisältää stukturoituja kysymyksiä, joissa vastausvaihtoehdot ovat ennalta määritellyt. Näiden lisäksi kyselyssä on muutamia avoimia kysymyksiä. Kyselyyn pyrittiin saamaan selkeitä, tarkkaan rajattuja kysymyksiä, joissa väärinymmärtämisen mahdollisuus olisi mahdollisimman pieni. Kysymysten järjestys ja määrä on myös tarkkaan pohdittu. (Hirsjärvi ym. 2013, 203.)

Kuula (2014, 145) tuo esiin, että tutkimusluvan hakeminen tapahtuu niin, että ensin lupaa tutkimuksen toteuttamiseen pyydetään organisaatiolta ja vasta tämän jälkeen suostumuksensa antavat tutkittavat, eli tässä tapauksessa opettajat, kuraattorit ja kouluterveydenhoitajat. Hän jatkaa pohtimalla sitä, millainen mahdollisuus tutkittavilla on kieltäytyä vastaamasta kun ylin johto on antanut suostumuksensa tutkimuksen tekemiselle. Tällöin tutkittavat voivat kokea ikään kuin työnantajan velvoittavan heidät vastaamaan.

5.3 Aineiston analyysi

Aineiston analysointi ja tulkinta on tutkimuksen keskeisin vaihe. Niiden perusteella tehdään johtopäätöksiä ja saadaan tutkimuskysymyksiin ja ongelmiin vastaukset. Aineiston analyysitavan valinnassa tulee pohtia, mikä tapa tuo parhaiten vastauksen tutkimusongelmaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajaavaara 2013, 221-224.)

Vilka (2007, 106) puhuu aineiston käsittelystä. Aineiston keräämisen jälkeen se käsitellään siihen muotoon tietokoneelle, että sitä voidaan numeraalisesti tulkita. Aineisto tulee myös tarkistaa ja arvioida, onko lomakkeissa puuttuvia tietoja tai asiattomia vastauksia. Tässä vaiheessa tulee myös arvioida kato eli se kuinka paljon lomakkeista puuttuu vastauksia. Puuttuvia tietoja voi olla joko havaintoyksiköissä tai niiden muuttujissa. Kato ei välttämättä ole ongelma, jos se on vähäinen, satunnaisesti jakaantunut tai sitä esiintyy suhteellisesti. Katoa voidaan arvioida pohtimalla, ketkä jättivät vastaamatta kyselyyn, onko kato ollut systemaattista, ja onko otos kadosta huolimatta kokonaan vai osittain edustava. Lisäksi tulee arvioida, pitääkö tuloksia painottaa joissain ryhmissä. Katoa voidaan myös pyrkiä vähentämään ennalta mm. aineistonkeruumenetelmän valinnalla, kyselylomakkeen huolellisella suunnittelulla ja tutkimusasetelman suunnittelussa. (Vilka 2007, 106-107, 110.)

Kun tiedonkeruu tapahtuu ihmisiltä, kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa heitä kutsutaan tilastoyksiköiksi tai havaintoyksiköiksi. (Kvanttimot 2016a). Tässä tutkimuksessa siis opettajat, koulukuraattorit ja kou-

luterveydenhoitajat ovat havaintoyksiköitä, joilta tietoa kerätään. Määrällisessä tutkimuksessa populaatio eli perusjoukko on se ryhmä, josta halutaan tehdä päätelmiä. Joskus voi olla mahdollista toteuttaa kokonaistutkimus, jolloin vastauksia kerättäisiin kaikilta joukkoon kuuluilta. Otantatutkimuksessa tätä perusjoukkoa edustaa kuitenkin pienempi ryhmä, jolta kerättyjä tuloksia voidaan yleistää koko perusjoukkoon. (Kvantimot 2016a.) Tämä tutkimus on kokonaistutkimus, sillä kysely on toimitettu kaikille niille, keiden on ollut mahdollisuus käyttää materiaaleja ja menetelmiä omassa työssään. Kyselyssä kysyttiin myös avoimia kysymyksiä kehitysehdotuksiin liittyen oppimiskokonaisuuksien, ryhmämenetelmien sekä materiaalien alle. Nämä kysymykset litteroitiin ja ne esitellään tulososiossa kuitenkin kokonaisuuden alla.

Kyselylomakkeesta saadut tiedot tulee muuttaa helposti käsiteltävään muotoon. Tällöin tiedoista muodostetaan tilastollinen muuttuja. Tilastollinen sana tarkoittaa, että tämä tieto on tietyllä hetkellä tilastoitu luku. Tämän opinnäytetyön kyselyssä tilastollisia muuttujia ovat siis ne kysymykset tai väittämät, joita havaintoyksiköiltä on kysytty. Vastauksista saadaan muuttujan arvoksi numeroita, jotka esitetään tutkimustuloksissa numeroina taulukkomuodossa. (Kvantimot 2016b.) Webropolin perusanalysejä käytettiin aineiston analysointiin. Webropol ohjelman kautta saatiin ristiintaulukointeja, joka tutkii muuttujien jakautumista sekä muuttujien välisiä riippuvuuksia. Tämän kautta saatiin tietoa mm. siitä, onko eri ammattiryhmien välillä eroja menetelmien ja materiaalien käytössä. Tästä tehtiin päätelmiä, jotka auttoivat kehitysehdotuksien antamisessa. Tuloksia vietiin myös exceliin, jotta voidaan saada paremmin tutkimuskysymyksiä palvelevia taulukoita.

5.4 Tutkimuksellinen kehittämistyö

Opinnäytetyössä pyritään saamaan muutosta aikaan organisaatiossa tutkimuksellisin keinoin. Tämä opinnäytetyö on tutkimuksellista kehittämistyötä. Toikon ja Rantasen (2009, 14, 19) mukaan kehittäminen on yksinkertaisimmillaan sitä, että pyritään konkreettisilla toimilla pääsemään selkeästi määrättyyn tavoitteeseen. Kehittämistyössä sovelletaan tutkimuksen tietoa. Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa yhdistyy tutkimuksellinen lähestymistapa sekä konkreettinen kehittämistoiminta. Tässä tutkimuksessa pyritään tutkimuksen tulosten perusteella saamaan hankkeessa pilotoituja ja kehitettyjä oppimateriaaleja mahdollisimman laajaan käyttöön Mikkelin kaupungin perusopetuksessa tekemällä kehittämis ehdotuksia, joita hanketyöntekijä voi yhdessä koulujen henkilökunnan kanssa lähteä toteuttamaan.

Tässä kehittämistyössä tavoite on määritelty organisaatiosta käsin, eli ulkopuolelta on tullut tarve saada hankkeessa pilotoidut materiaalit laajemmin käyttöön oppitunneilla sekä ylipäätään selvittää miten toimivina materiaalit ja menetelmät on koettu. Tämän myötä niitä on edelleen luku-

vuonna 2018-2019 tarkoitus kehittää paremmin toimiviksi ja käyttökelpoisimmiksi. Työn tuloksilla on siis oleellinen merkitys siihen, millä tavalla menetelmiä seuraavana lukuvuonna kouluissa käytetään. Tutkimuksen toimijat eli opettajat, koulukuraattorit ja kouluterveydenhoitajat ovat tutkimuskohde, mutta kuitenkin kehittämisessä mukana, sillä heiltä kysytään mielipiteitä ja kokemuksia sekä kehittämisehdotuksia oppimateriaaleista. Kyse on myös hankeperustaisesta kehittämistyöstä, jota kuitenkin pyritään juurruttamaan käytäntöön. Kyse on täten diffuusiosta, jossa toimintatapaa pyritään levittämään. Ideaa pyritään niin sanotusti myymään, sen käyttöä valvomaan ja estämään toimia, joilla idean käytöstä luovuttaisiin. (Toikko & Rantanen 2009, 15.)

Tavoitteellisuus on kehittämistyön olennainen osa. Kehittämisellä pyritään muuttamaan olemassa olevaa ja pyritään parempaan. Toikon ja Rantasen mukaan on myös tärkeää pohtia, kenen näkökulmasta kehittäminen perustellaan. Pohjautuuko kehittämisen tarve taloudellisiin seikkoihin vai halutaanko palvelun laatua tai saatavuutta kehittää. (Toikko & Rantanen 2009, 16, 19.) Tämän kehittämistyön tarvetta voidaan perustella palvelun laadun ja saatavuuden kehittämällä, sillä aiemmin olemme esittäneet, että Opetushallitus (2018) vaatii kouluja ennaltaehkäisemään seksuaalista ja sukupuolista häirintää entistä paremmin ja myös kehittämistyön tilaajalla on ollut huoli siitä, että hankkeessa kehitetyt ja pilotoidut menetelmät ja materiaalit eivät ole levinneet laajaan käyttöön.

Toikon ja Rantasen (2009, 10-11) mukaan kehittämisen tulee tapahtua eri toimijoiden aktiivisen osallistumisen ja sitoutumisen varaan. Eri toimijoilla voi kuitenkin olla erilaisia intressejä. Kehittämistoiminnassa pyritään josain määrin kompromissiin; pyritään ymmärtämään ja hyväksymään toisten erilaisia näkemyksiä, jotta eri toimijat voisivat aidosti tasavertaisina olla mukana kehittämässä. Yhteinen kehittäminen tarkoittaa, että kehittäjän osallistuu käytännön toimintaan, mutta myös käytännön toimijat osallistuvat kehittämiseen. Toinen tämän tutkimuksen kirjoittajista toimii koulukuraattorina ja tulee osallistumaan kehittämistyöhön työnsä puolesta lukuvuonna 2018-2019 yhdessä muun koulun henkilökunnan kanssa siitä tarpeesta käsin, mitä tämän opinnäytetyön kysely tuottaa.

Vilka (2007, 16) tuo esiin objektiivisuuden olennaisena osana tutkimusprosessia sekä tulosten tulkintaa. Esimerkiksi aineiston kerääminen verkossa mahdollistaa sen, ettei tutkija voi vaikuttaa tutkittavien vastauksiin. Tutkimuksen tuloksia voidaan tarkastella erilaisten viitekehysten kautta, ja tulkintaan vaikuttaa niin erilaiset teoriat, mallit ja tieteelliset koulukunnat kuin ammattialan perinnekin. Tutkijan on kuitenkin valittava jokin viitekehys, jossa tuloksia tarkastelee, ja se määrittelee tulosten tulkintaa. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan tuloksia tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskasvatustyön ja sen juurruttamisen näkökulmasta.

Tutkimuksellisuutta voidaan hyödyntää kehittämistoiminnassa arvioimalla vaikutuksia. Tutkimustiedon avulla voidaan myös saada siirrettyä kehittämistoiminnan tuloksia käytäntöön ja uusiin toimintaympäristöihin. (Toikko & Rantanen 2009, 11.) Tämän opinnäytetyön tuloksia käytetään mm. suunniteltaessa lukuvuoden 2018-2019 monialaisia oppimiskokonaisuuksien pedagogisia iltapäiviä. Lisäksi tuloksia hyödynnetään hankkeen tulosten levittämisessä koko Etelä-Savoon Lape-muutosohjelman osana.

6 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Kyselyn vastaajille informoitiin sähköpostin mukana olleessa saatekirjeessä tutkimuksen tavoitteesta ja tarkoituksesta sekä aineiston keruuseen liittyvistä salassapitoasioista. Kyselyyn vastattiin anonyymisti ja kyselyn vastaukset tullaan säilyttämään mahdollista jatkotutkimusta varten. Vastaajien anonymiteetti säilyy, vaikka tutkittava joukko on pieni. Kyselyssä ei kysytä mitään muita henkilöitäviä tietoja kuin ainoastaan vastaajan ammattiryhmää, muut kysymykset koskevat vastaajien kokemuksia.

Tutkittava joukko on 89 henkilöä, joilla tiedetään olevan mahdollisuus käyttää hankkeessa pilotoituja ja kehitettyjä materiaaleja työssään. Tutkittava joukko tulee niistä kouluista, joissa hanketta on pilotoitu. Tämän lisäksi osa tutkittavista on osallistunut oppimiskahviloihin ja erillisiin koulutuksiin.

Tutkittavien vapaaehtoisuuteen kuuluu olennaisesti tutkittavan motivaatio olla tutkimuksessa mukana. Esimerkiksi lääketieteessä ihmisillä voi olla suurempi motivaatio osallistua tutkimukseen kuin humanistisella tai sosiaalialalla. Lääketieteellisessä tutkimuksessa vastaaja voi olla mukana vaikuttamassa lääketieteen kehittämiseen. Humanistisella tai sosiaalialalla tulosten mitattavuus on kuitenkin vaikeampaa ja saatua hyötyä ei voida välttämättä luvata varmaksi. (Kuula 2014, 155-156)

Kuulan (2014, 204-205, 207) mukaan kvantitatiivisissa tutkimuksissa tuloksia ei esitetä yksilöidysti, joten riskiä tutkittavien tunnistamiseen ei yleensä ole. Tutkijan tulee arvioida, mitkä asiat ovat erityisen arkaluontoisia ja on siksi raportoitava erityisen varovasti tunnistamisriskin vuoksi. Kohderyhmältään ja maantieteellisesti pieni ryhmä voi olla joskus tunnistettavissa. Tutkimustulokset voivat silti tuoda uusia näkökulmia antaa tutkittaville aiheita itseymmärrykseen. Kuitenkin julkaistava tutkimusraportti on eri asia kuin tutkimusaineisto. Tässä opinnäytetyössä koulukuraattorien sekä kouluterveydenhoitajien määrä on suhteellisen pieni ja riski heidän vastauksensa tunnistamiseen on olemassa. Tutkijan velvollisuutena on huomioida se raportointivaiheessa.

Tutkimuksessa tulee kunnioittaa tutkittavien yksityisyyttä. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 1999/621 ja Henkilötietolaki 1999/523

säätävät tutkimusaineiston anonymisointia. Näiden tarkoituksena on estää asiattomien pääsy tutkittavien henkilötietoihin. Tunnistetietoja voi joko poistaa, säilyttää, muuttaa tai muokata. (Vilka 2007, 95.) Tässä opinäytetyössä ei kysytty muita yksilöityjä tietoja kuin ammattiryhmä, tämä auttoi tutkittavien yksityisyyden kunnioittamisessa.

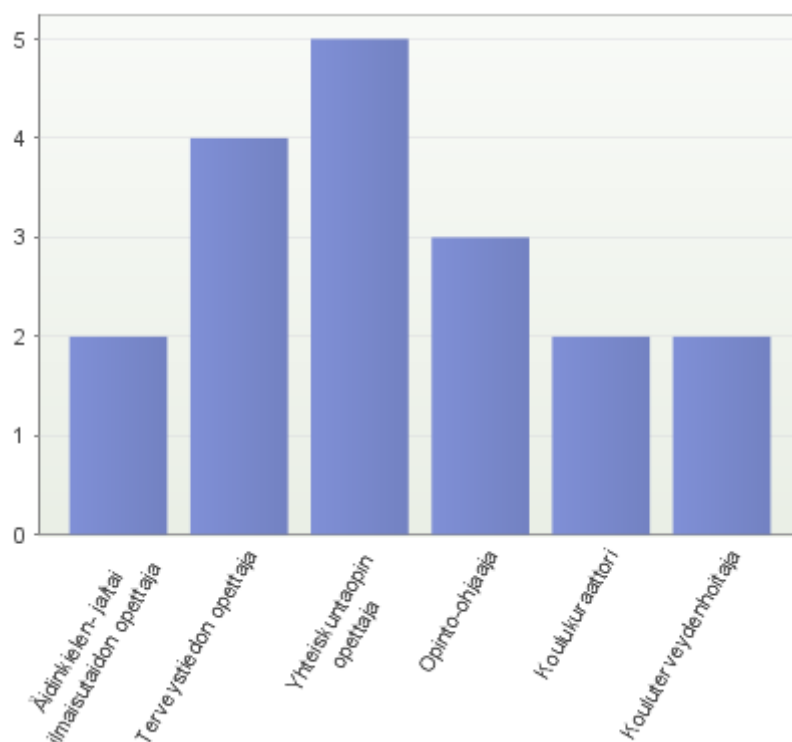
Tutkimusaineiston ja lähdeaineiston on erottava toisistaan. Viitteet on merkittävä asianmukaisesti, jotta lukija erottaa milloin viitataan muihin tutkimuksiin ja milloin kyse on tutkijan omasta tekstistä. (Vilka 2007, 99.) Tutkimuksessa on olennaista arvioida sen luotettavuutta ja pätevyyttä. Tutkimuksen reliabelius eli mittaustulosten toistettavuus, sekä validius eli kykyä mitata juuri sitä mitä halutaan mitata, ovat tärkeitä arvioinnin kohteita. Esimerkiksi kyselylomakkeeseen vastaaja voi ymmärtää kysymykset eri tavalla kuin tutkija on ne tarkoittanut. Tutkimusten eri vaiheiden mahdollisimman tarkka selostaminen raportoinnissa saa myös aikaan läpinäkyvämmän ja luotettavamman tutkimusprosessin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 231.)

Tästä syystä kyselylomakkeen kysymykset testattiin tarkasti ja sieltä poistettiin epäkohtia. Vaikka kysely testattiin etukäteen ja edellä mainitut asiat huomioitiin, silti heti kyselyn lähettämisen jälkeen sitä jouduttiin muuttamaan. Muutos tehtiin sen vuoksi, että eräs vastaaja ilmoitti heti kyselyn avaamisen jälkeen, että kysely ei hyväksy kaikkia vastausvaihtoehtoja. Kyselyä muokattiin välittömästi tämän tiedon jälkeen niin, että kaikki vastausvaihtoehdot muutettiin vapaaehtoisiksi. Tämän johdosta kysely ei enää pakottanut valitsemaan kaikkia vastausvaihtoehtoja. Tämä kysymystavan muutos osaltaan lisäsi tutkimuksen luotettavuutta. Mikäli vastaajat olisivat joutuneet valitsemaan tietyissä kysymyksissä kaikki vastausvaihtoehdot, tulokset olisivat olleet harhaanjohtavia. Kuitenkin se, että kaikki kysymykset muutettiin tämän vuoksi vapaaehtoiseksi, on voinut vaikuttaa joiden vastaajien haluun vastata jokaiseen kysymykseen. Se, että kaikki kysymykset olivat vapaaehtoisia vastata, voi myös heikentää tutkimuksen luotettavuutta, sillä vastaajamäärä voi tuolloin olla pienempi kuin jos kaikkiin kysymyksiin olisi pakollista vastata. Pieni vastaajamäärä voi vaikuttaa siihen, pystytäänkö tuloksia tarkastelemaan yleistyksenä ja riittävänä otoksena luotettavuuden kannalta. Toisaalta tutkimus on eettisempää silloin jos vastaaja saa itse päättää kysymykset joihin vastaa.

Tässä tutkimuksessa tulokset esitetään taulukoina ja numeroina. Tärkeää on myös ilmoittaa tulosten (n)-luku, eli luku, joka kertoo lukijalle absoluuttiset määrät, joiden perusteella prosenttiosuudet on laskettu. Tämä lisää osaltaan tutkimustulosten luotettavuutta, ja lukija pystyy itse arvioimaan tulosten luotettavuutta. (Kvantimot 2016b, Ristiintaulukointi.) Tulosten ilmoittaminen prosentteina tässä tutkimuksessa voisi olla harhaanjohtavaa pienen vastaajamäärän vuoksi, jonka vuoksi ilmoitamme tulokset ainoastaan numeroina.

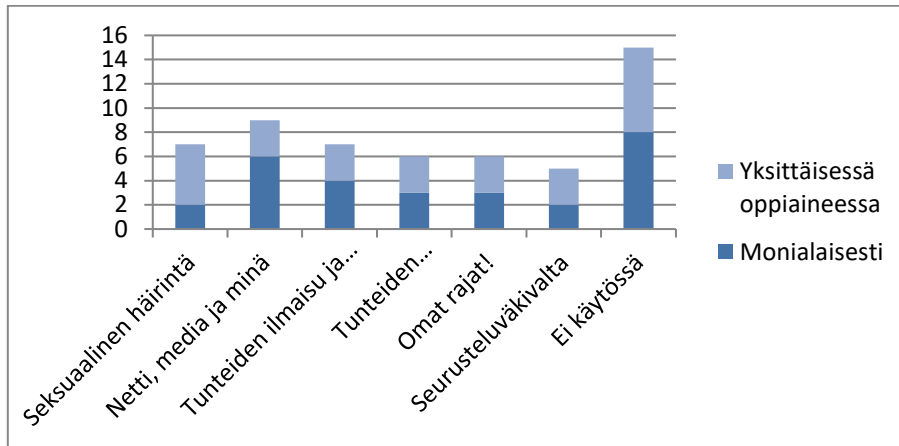
7 TUTKIMUSTULOKSET

Kysely lähetettiin yhteensä 89 vastaanottajalle. Vastauksia kyselyyn saatiin 18. Vastausprosentti kyselyyn oli 20%. Tutkimustulokset on jaoteltu kolmeen osaan tutkimuskyselyn otsikoiden perusteella (oppimiskokonaisuudet, ryhmämenetelmät ja muut materiaalit). Tulokset ilmoitetaan lukumäärinä. Tulososiota lukiessa tulee huomioida, että vaikka kyselyyn on vastannut 18 vastaajaa, kysymysten vapaaehtoisuuden vuoksi kaikki vastaajat eivät ole välttämättä vastanneet kaikkiin kysymyksiin. Lisäksi joidenkin kysymysten monivalintamahdollisuuden vuoksi yksi vastaaja on voinut valita useamman vastausvaihtoehdon.

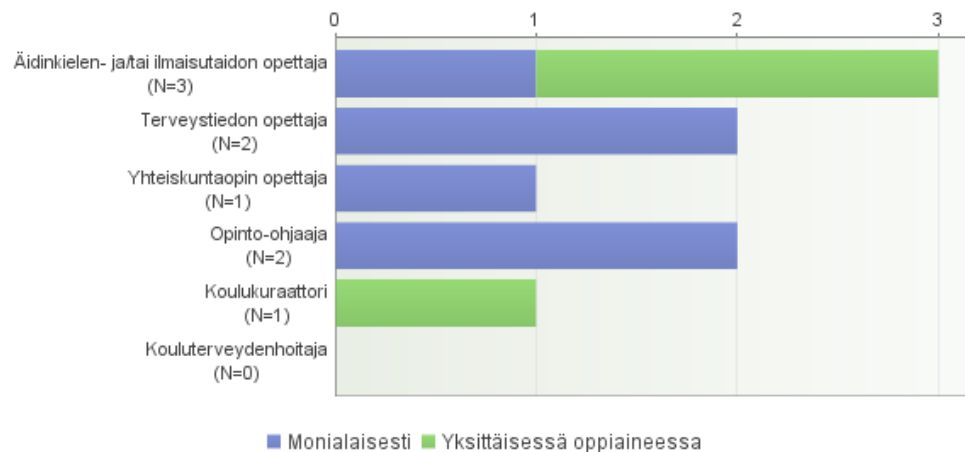
Taulukko 1. Vastaajien jakautuminen ammattiryhmittäin.

7.1 Oppimiskokonaisuuksien käyttö

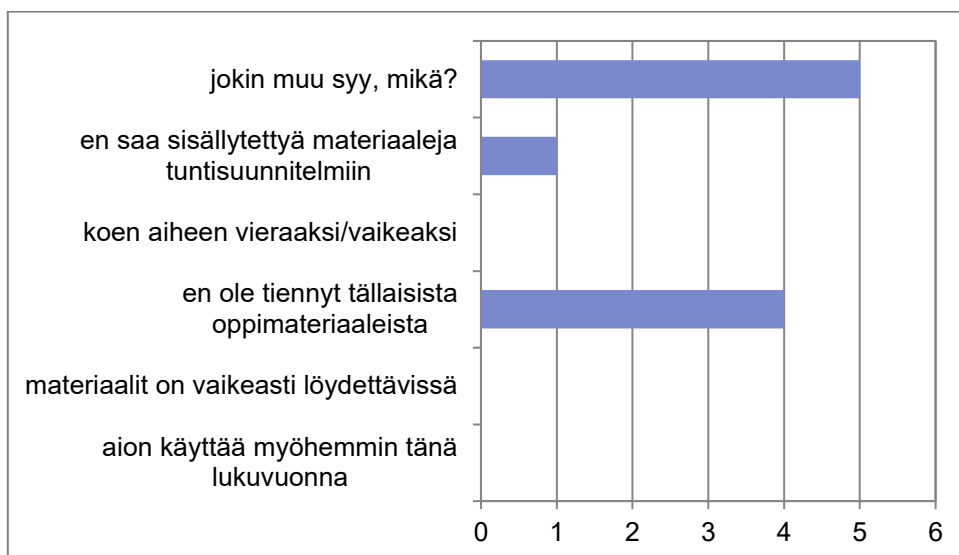
Taulukko 2. Oppimiskokonaisuuksien jakautuminen ja käyttö yksittäisissä oppiaineissa sekä monialaisesti.

Oppimiskokonaisuuksien käytöstä kysyttäessä, eniten vastaukset ovat jakaantuneet vaihtoehdolle "ei käytössä". Niistä vastaajista, jotka ilmoittavat käyttävänsä materiaaleja, eniten käytetään Netti, media ja minä -materiaalia monialaisesti.

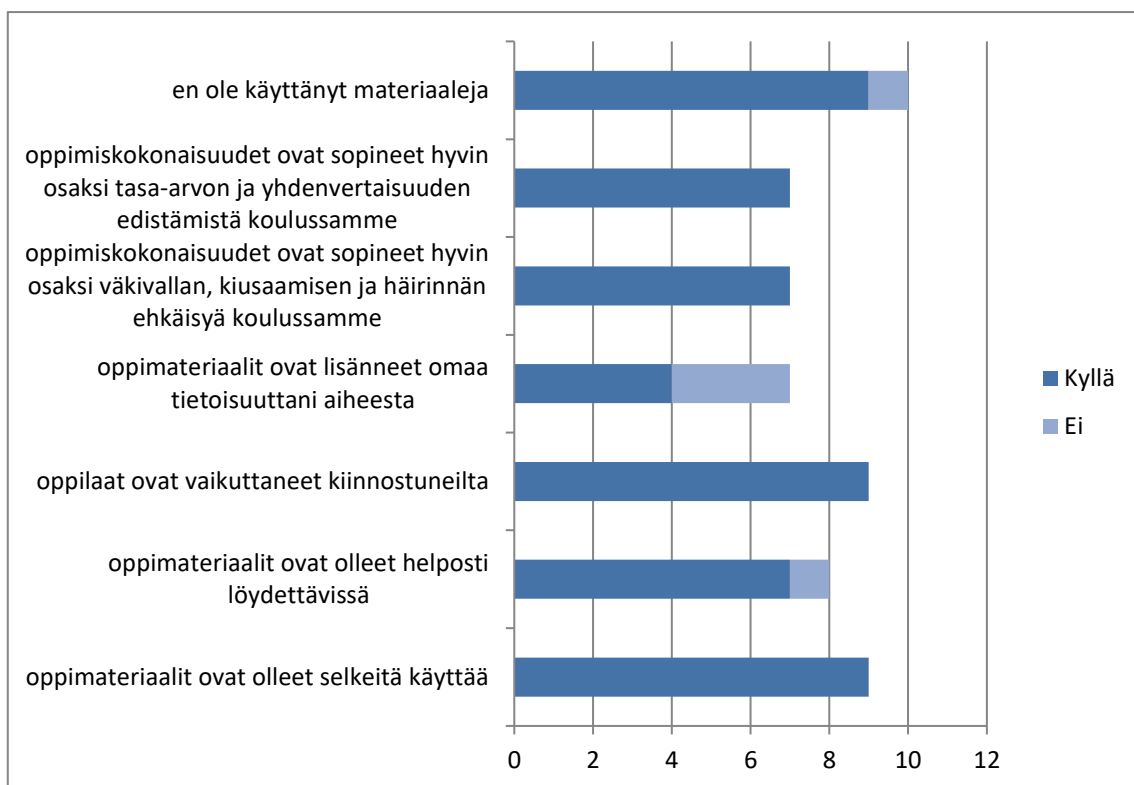
Taulukko 3. Netti, media ja minä oppimiskokonaisuuden käytön jakautuminen ammattiryhmittäin.

Eniten käytetyn oppimiskokonaisuuden käytössä näyttää eniten käyttävä vastaajaryhmä olevan äidinkielen-, ja/tai ilmaisutaidon opettaja.

Taulukko 4. Syyt miksi oppimiskokonaisuudet eivät ole käytössä.

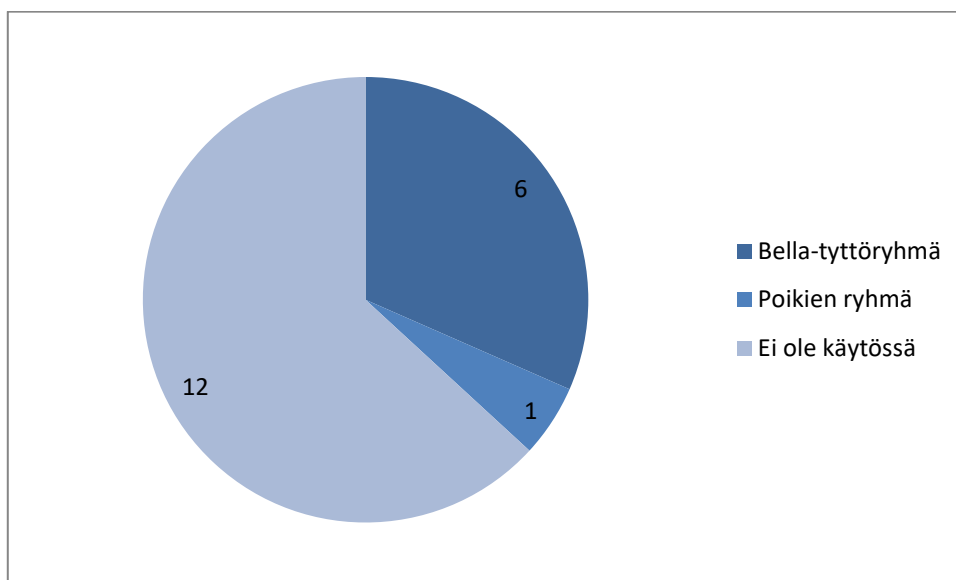
Syitä sille miksei oppimiskokonaisuuksia käytetty, kerrottiin olevan mm. se; että käytössä on muut menetelmät seksuaalikasvatukseen; ettei ole opettaja; laiskuus ja se, ettei ole tiennyt oppimiskokonaisuuksien olevan jo valmiit.

Taulukko 5. Kokemukset oppimateriaalien käytöstä.

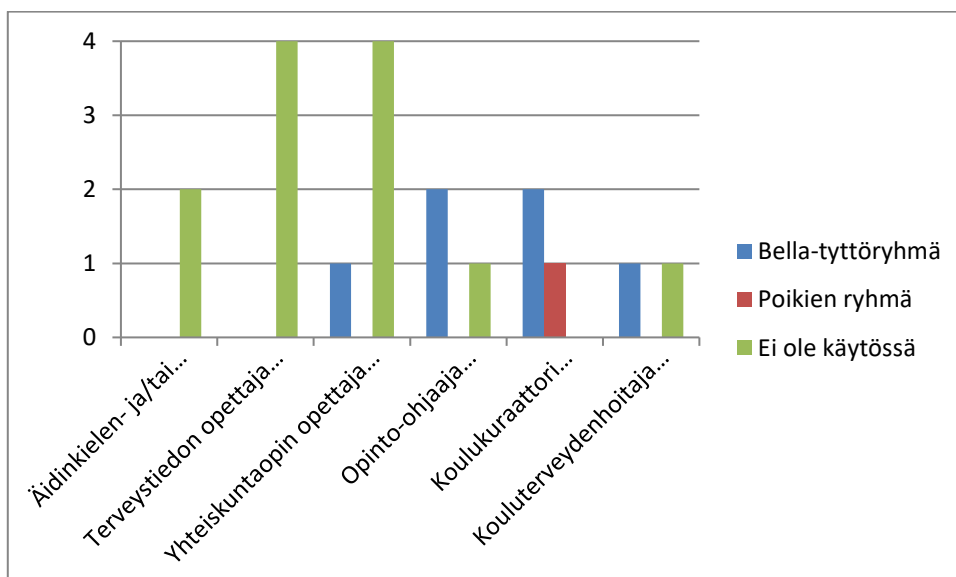
Ylläolevasta taulukosta käy ilmi, että vastaajien mielestä oppimateriaalit sopivat hyvin osaksi tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistä sekä väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisyyn kouluissa. Lisäksi vastaajat kokivat, että materiaalit ovat olleet selkeitä käyttää ja oppilaat ovat vaikuttaneet kiinnostuneilta. Puolet tähän kysymykseen vastanneista kokivat, että oppimateriaalit ovat lisänneet omaa tietoisuutta aiheesta. Avoimeen vastaukseen kehittämisehdotuksiin liittyen oli tullut ainoastaan yksi vastaus. Vastaaja kertoi että Ei meidän koulussa!-materiaalin käyttö heidän koulussaan ei ollut aluksi onnistunut, mutta kun materiaalia muokattiin sen jälkeen seuraavat oppitunnit aiheesta toimivat paremmin. Kyseinen vastaaja nosti myös forumteatteri menetelmän olleen onnistunut.

7.2 Ryhmämenetelmät

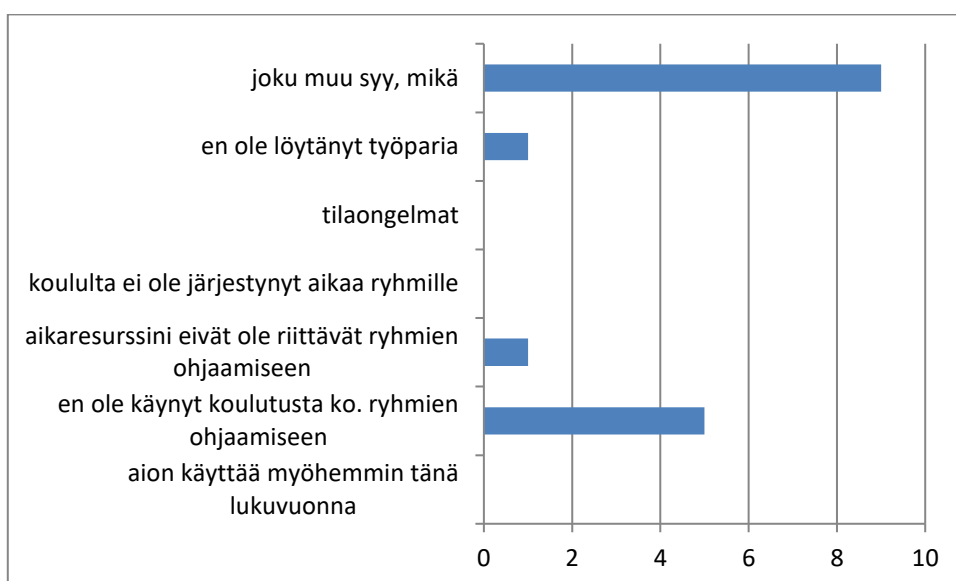
Taulukko 6. Eri ryhmämenetelmien käyttö.

Ne kenellä on jokin ryhmämenetelmä käytössä, eniten on käytössä Bella-tyttöjenryhmä. Tuloksessa on huomioitavaa, että myös ne vastaajat keiden koululla on ko. ryhmä käytössä, mutta jotka eivät itse sitä ole ohjanneet, ovat voineet vastata tähän että ryhmä on käytössä.

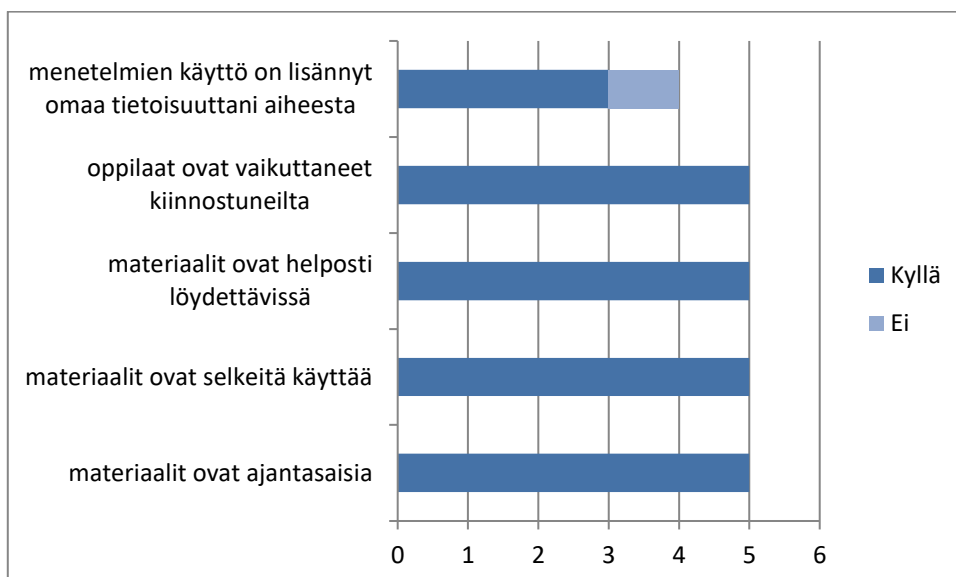
Taulukko 7. Ryhmämenetelmien käytön jakautuminen ammattiryhmittäin.

Taulukosta käy ilmi, että ryhmämenetelmät ovat käytössä pääasiassa opinto-ohjaajilla, koulukuraattoreilla ja kouluterveydenhoitajilla.

Taulukko 8. Syitä miksi ryhmämenetelmät eivät ole käytössä.

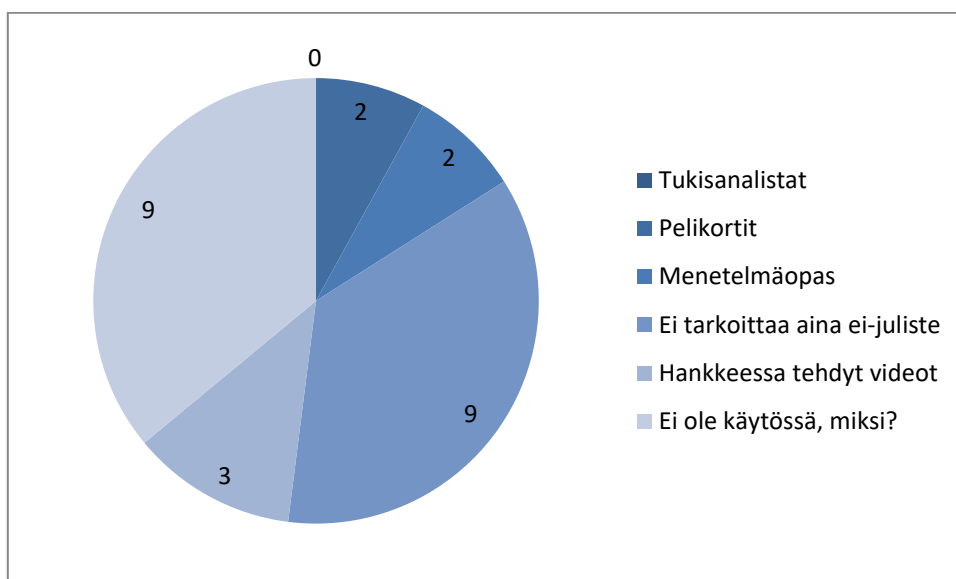
Avoimeen kysymykseen siitä, miksi ryhmämenetelmät eivät ole käytössä vastattiin mm.; Bella-ryhmä tytöille on käytössä koululla jonkun muun ohjaamana; en ole saanut aikaiseksi ja se, että opetusvelvollisuus pieni. Yksi vastaaja oli unohtanut ryhmämenetelmät, sillä hän koki, että koko My Space, Not Yours! -hanke on tullut ylhäältä annettuna, eikä sitä oltu perusteltu tai kerrottu mitä muuta työtä voi jättää pois.

Taulukko 9. Kokemukset ryhmämenetelmien käytöstä.

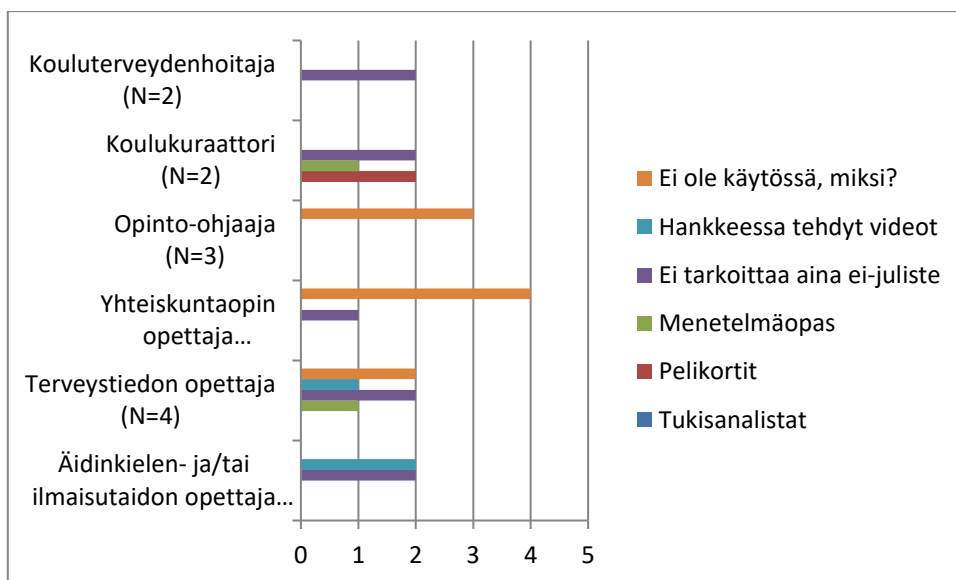
Taulukko 9 osoittaa, että ne, jotka ovat käyttäneet ryhmämenetelmiä, kokevat ne toimivina. Ryhmämenetelmien käyttö on lisännyt kolmen neljästä vastaajasta omaa tietoisuutta aiheesta. Kaikki tähän kysymykseen vastanneista kokivat, että materiaalit ovat helposti löydettävissä ja ne ovat ajantasaisia ja selkeitä käyttää.

7.3 Muut materiaalit

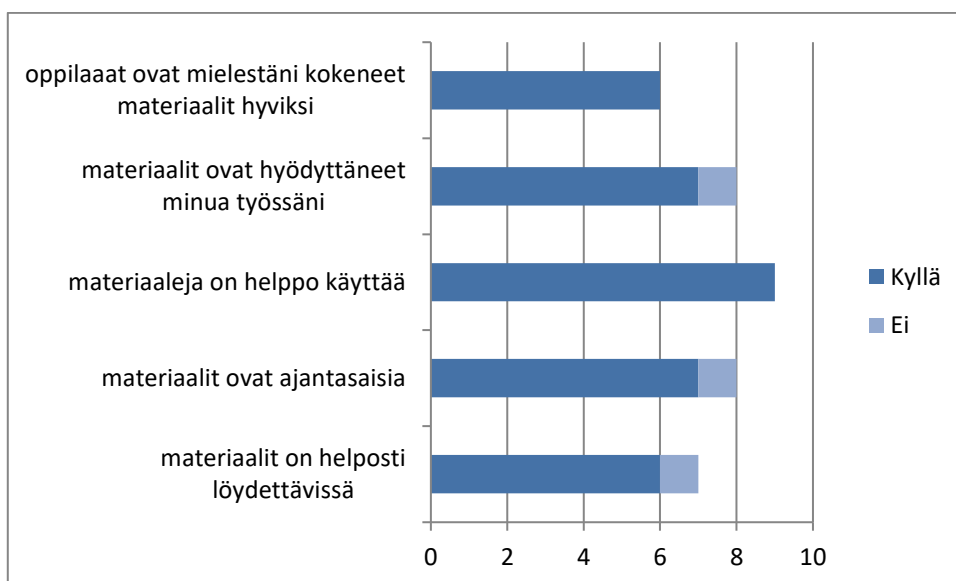
Taulukko 10. Hankkeessa kehitettyjen muiden materiaalien käyttö.

Yllä olevasta (taulukko 10) selviää, kuinka moni vastanneista käyttää mitään materiaalia. Avoimeen kysymykseen siitä, miksi muut materiaalit eivät ole käytössä, vastattiin mm.; että ei ole tiennyt ko. materiaaleista aiemmin; ei ole tiennyt materiaaleista, mutta aikoo ottaa jatkossa käyttöön ja yksi käyttää hankkeen aikana koulutuksissa käytettyjä dioja sekä omia materiaalejaan.

Taulukko 11. Muiden materiaalien käytön jakautuminen ammattiryhmittäin.

Hankkeessa kehitetyistä muista materiaaleista koulukuraattorit ja terveystiedon opettajat käyttävät menetelmiä laajimmin.

Taulukko 12. Kokemuksia hankkeessa kehitettyjen muiden materiaalien käytöstä.

Kaikki vastaajat kokivat, että materiaaleja oli helppo käyttää. Suurin osa vastanneista kokivat materiaalien olevan ajantasaisia ja helposti löydettävissä. Avoimeen kysymykseen kehittämis ehdotuksiin tuli ainoastaan yksi vastaus. Vastaaja oli tyytyväinen siitä, että materiaaleja kehitetään, mutta toi esiin ajankäytön haasteet omassa työssään, sillä hän kertoi jatkuvasti kehittävänsä ja päivittävänsä omaa työtään.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Oppimiskokonaisuuksien, menetelmien ja materiaalien käyttö

Kyselyyn saatiin vastauksia 18, jolloin vastausprosentiksi tuli 20 %. Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta, että kaikkia oppimiskokonaisuuksia, ryhmätoimintoja ja materiaaleja käytetään Mikkelin kaupungin perusopetuksessa. Tulokset kertovat kuitenkin, että materiaalit eivät ole levinneet niin laajaan käyttöön kouluille kuin tavoitteena oli. Lisäksi voidaan todeta, että eri vastaajaryhmien välillä on eroja oppimiskokonaisuuksien, menetelmien ja muiden materiaalien käytössä. Vastausprosentin pienuuden vuoksi johtopäätöksiä ei voida tehdä menetelmien toimivuudesta valtakunnallisesti. Jos tutkimus toistettaisiin samalle joukolle uudelleen, oletettavaa on, että tulokset olisivat samansuuntaiset.

Tuloksista voidaan huomata myös se, että opettajat käyttävät eniten oppimiskokonaisuuksia, mutta eivät juurikaan ryhmämenetelmiä tai muita hankkeessa luotuja materiaaleja (tukisanasto, juliste, pelikortit, menetelmäopas, hankkeessa tehdyt videot). Tämän voidaan nähdä ryhmämenetelmien osalta johtuvan varmasti siitä, että opettajat eivät ole saaneet koulutusta ko. tyttö- ja poikaryhmien käyttöön ja opetustyössään luontevasti voivat käyttää oppimiskokonaisuuksia. Opettajat toivat esiin, etteivät ole käyttäneet hankkeessa luotuja muita materiaaleja, syitä tähän voidaan pohtia, sillä materiaalit ovat olleet julkisesti kaikkien saatavilla.

Koulukuraattoreista ja kouluterveydenhoitajista vastaajia oli molemmista ryhmistä kaksi (Taulukko 1.) Osa heistä toi esiin käyttävänsä ryhmämenetelmiä työssään sekä käyttävänsä sekä yksilö- että ryhmätyössä hankkeessa kehitettyjä muita materiaaleja (tukisanasto, juliste, pelikortit, menetelmäopas, hankkeessa tehdyt videot) (Taulukko 11.). Osa heistä nosti esiin sanallisissa vastauksissa, ettei ole opettaja, eikä ollut tämän vuoksi käyttänyt oppimiskokonaisuuksia työssään. Ottaen huomioon sen, että koulun seksuaalikasvatus tulisi suunnitella ja toteuttaa yhdessä kouluterveydenhuollon kanssa, edellä mainitut tulokset herättävät kysymyksen siitä, miten paljon kouluterveydenhoitajat osallistuvat koulujen seksuaalikasvatuksen suunnitteluun ja toteutukseen. Oppilashuoltolain mukaan koulukuraattorien työn painotus tulisi olla enenevässä määrin yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä. Tutkimuksen alussa on todettu, että My Space, Not Yours! -hankkeessa kehitetyt menetelmät ja materiaalit voidaan

nähdä kuuluvaksi yhteisölliseen oppilashuoltotyöhön. Tämä antaa perusteita sille, että myös koulukuraattorit olisivat mukana toteuttamassa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskasvatusta. Aiemmat tutkimukset (kts.mm. Liinamao 2005) toteavat, että parhaat tulokset seksuaalikasvatuksesta saadaan, kun sitä tehdään yhteistyössä eri ammattilaisten voimin. Koska tulosten perusteella näyttää siltä, että menetelmät eivät ole levinneet kovin laajalle käyttöön, eri koulualueiden väliset erot voivat olla suuria. Tällöin voi olla niin, että joillakin kouluilla kukaan henkilökunnasta ei käytä mitään näistä menetelmistä.

Vastausprosentin pienuus voi kertoa siitä, ettei aihe ole ollut vastaamatta jättäneille ajankohtainen tai heitä lähellä. Tämä voi lisäksi kertoa siitä, että suurin osa niistä, kenelle kysely on lähetetty, ei ole menetelmiä ja materiaaleja käyttänyt. Tämä taas voi johtua siitä, ettei kaikki vastaajat ole niistä tiennyt kuten eräs vastaaja toi esiin. Vastausprosentin pienuus voi johtua Kuulan (2014, 145) mukaan myös siitä, että he, jotka kokevat että heidän on ikään kuin velvoitettu vastaamaan, voivat kokea oikeutena itse määrittellä osallistumisensa. Kuitenkin suurin osa kyselyyn vastanneista oli kuullut hankkeessa kehitetyistä menetelmistä sekä myös niitä käyttänyt, tai tiennyt että omassa koulussa joku muu niitä käyttää. Muutama ei ollut kuullut menetelmistä. Tämä taas voi kertoa siitä, että ko. vastaaja ei ole ollut töissä hankkeen pilottikouluilla, ei ole osallistunut oppimiskahviloihin, tai on uusi työntekijä, joka on tullut kouluun töihin vasta hankkeen aktiivisen keston jälkeen.

8.2 Kokemukset oppimiskokonaisuuksien, menetelmien ja materiaalien käytöstä

Kokemukset oppimiskokonaisuuksien sekä menetelmien ja materiaalien käytöstä ovat kyselyn tulosten perusteella olleet positiivisia. (Taulukko 5, Taulukko 9 & Taulukko 12). Ne, jotka käyttäneet, toivat esiin niiden olevan hyvin soveltuvia tasa-arvo ja yhdenvertaisuuskasvatukseen sekä kiusaamisen ja häirinnän ehkäisevään työhön kouluissa. Kuitenkin täytyy muistaa, että oppimiskokonaisuuksien käytön välillä oli myös eroja. Netti media ja minä oli suosituin monialaisesti käytettynä. Tämä kokonaisuus on viiden oppitunnin kokonaisuus. Voidaan pohtia, onko juuri monialaisuus lisännyt sen käyttöä. Tuolloin yksittäisen työntekijän ei tarvitse ottaa koko kokonaisuutta vastuulleen. Myös Liinamaon (2005) sekä Hällisen (2008) tutkimusten mukaan useammassa oppiaineessa annettu seksuaalikasvatus on tehokkaampaa. Netti, media ja minä-oppimiskokonaisuuden suosio voi kertoa myös siitä, että se on helppo ja aina ajankohtainen aihe lähestyä nuorten kanssa, eikä siihen liity häveliäisyyttä.

Tutkimustulosten perusteella tunnetaidot eivät ole olleet niin suosittuja kuin mediakasvatus oppimiskokonaisuus (Taulukko 2). Tähän liittyen Hällinen (2018) on tuonut esiin sen, että faktatietoa enemmän koulussa tulisi opettaa tunnetaitoja ja nautinnon merkitystä suhteissa, kuten sitä, kuinka lähestyä toista. Tutkimusten mukaan poikia kiinnostavat enemmän kylmät

faktat kuin tunteiden käsittely. Tutkimusten mukaan pojat pelkäävät menettävänsä kasvonsa, jos eivät osaa toimia seksitilanteissa. Tämän vuoksi pojat toivovat selkeää tietoa koulun seksuaalikasvatuksesta. (Kontula & Meriläinen 2007, 136.)

Ohjaajalla ja opettajalla on suuri merkitys siinä, miten avoimen ja sallivan ilmapiirin hän luo keskustelulle seksuaalikasvatuksesta. Aaltonen (2013) sivuaa samaa aihetta toteamalla, että se, miten aikuinen kohtaa nuoren on tärkeintä. Tämän tutkimuksen tuloksista nousee esiin, että eräs vastaaja oli kokenut materiaalin toimivammaksi sen jälkeen, kun oli muokannut sitä paremmin ryhmälleen sopivaksi. Tämän vuoksi ei voikaan liikaa korostaa opettajan tai ohjaajan omaa luovuutta opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa kun käsitellään mm. seksuaalisuutta ja sukupuolten moninaisuutta. Myös Basile yms. (2016, 12) huomauttavat että seksuaalisen väkivallan ehkäisyssä olennaista on käsittää sen liittyvän tasa-arvokasvatukseen. He jatkavat, että siinä on tärkeää ottaa huomioon sukupuolten moninaisuus. Honkasalo (2013) tuo esiin, että pelkkien oppikirjojen sisältöjen perusteella ei voi tehdä johtopäätöksiä siitä, miten monipuoliset oppisisällöt kenenkin opettajan tunneilla on käytössä. Tässä tutkimuksessa eräs vastaaja piti Forumteatteria hyvänä menetelmänä. Kontula & Meriläinen (2007, 131) näkevät myös draaman ja muut monipuoliset opetusmenetelmät tietoisuutta lisäävänä.

Liinamo (2005, 86) tuo esiin tutkimuksessaan, että pelkästään koulun opetus ei riitä takaamaan hyviä seksuaaliterveystietoja oppilaille. Yhteistyö koulun, kodin, terveystieteiden, nuorisotoimen ja järjestöjen sekä harrastustoiminnan kanssa on tärkeää. Eräs vastaaja perusteli oppimiskokonaisuuksien käyttämättömyyttä sillä, ettei ole opettaja. Kuitenkin mm. edellä mainittu tutkimus tuo esiin seksuaalikasvatuksen monialaisen opetuksen tärkeyden.

Liinamo (2005, 86) tuo lisäksi esiin tutkimuksessaan erilaisten alueellisten kehittämishankkeiden tärkeyden seksuaalikasvatuksen kehittämisessä. Hän lisää, että ne samalla lisäävät myös koko muun yhteisön tietoutta aiheesta. Interventioiden tulee olla säännöllisiä, valtakunnallisia ja suunnitelmallisia, hyödyntäen olemassa olevaa tutkimustietoa, jotta vaikutukset näkyvät laajalti koko yhteisössä. (Liinamo 2005, 87.)

8.3 Käyttämättömyyden syitä

Eräs vastaaja toi esiin seikan, ettei tiennyt, että on kehitetty muita materiaaleja, kuten tukisanalijat, videot, menetelmäopas, kortit, ja juliste. Toinen vastaaja kertoi, että oli kuullut oppimiskokonaisuuksien olevan kehitteillä, muttei tiennyt niiden olevan valmiita. Tästä voidaan todeta, että hankkeissa kehitetyistä menetelmistä tiedottaminen ei ole toteutunut riittäväällä volyyymilla. Yksi vastaajista perusteli käyttämättömyyttään laiskuu-della ja eräs vastaajista kertoi kokevansa ajankäytön haasteelliseksi, koska omassa työssä on niin paljon eri osa-alueita, joita tulisi koko ajan kehittää.

Tästä voidaan päätellä, että uusien asioiden sisällyttäminen omaan työhön vaatii aina vaivaa ja aikaa. Helpompaa on tehdä oma työnsä niin, kuin on aina ennenkin tehnyt. Kuten Välitä!-hanke (2015, 101) tuo esiin, työntekijöiden aika kuluu perustehtävien hoitamiseen, joten aikaa innostua uudesta ei ole. Näin ollen esimiesten omalla innostuksella ja panostuksella on merkittävä rooli siinä, kuinka saada työntekijä innostumaan.

Tulosten perusteella voidaan pohtia, kuinka paljon menetelmien ja materiaalien käytön vähyyteen vaikuttaa se, että hanke tuli erään vastaajan mukaan ylhäältä annettuna, eikä siihen ollut perehdytty tai kerrottu miksi tällainen hanke on tehty ja miksi ko. menetelmien käyttö perusopetuksessa olisi tärkeää. Toikko & Rantanen (2009, 75) tuovat esiin miten tärkeää toiminnan kehittämisessä on toiminnan perustelu kohdeyhteisölle. Jotta kehittämistoiminnalla saavutetaan pysyvä lopputulos, kehittämisen kohteena olevan joukon tulisi nähdä kehittämiskohde sekä kehittämiskysymys kiinnostavana. My Space, Not Yours! -hankkeen tarve nousi THL:n Kouluterveyskyselyn (2013) tuloksista, joiden perusteella seksuaalisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan yleisyys oli huomattavan suuri. Tällöin voidaan ajatella, voiko enää olla kyse ainoastaan ammatillisesta kiinnostuksesta, vai sen sijaan velvollisuudesta torjua rikollista toimintaa ja ennaltaehkäistä lasten ja nuorten kokemaan seksuaalista häirintää ja seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa sekä luoda turvallinen oppimis- ja elinympäristö lapsille ja nuorille?

9 POHDINTAA KEHITTÄMISEN TUEKSI JA JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSET

Tämän tutkimuksen vastausprosentti jäi harmittavan pieneksi. Tämä voi Kuulan (2014, 155-156) mukaan olla hyvin yleistä sosiaalialan tutkimuksissa, jossa motivaatio osallistua tutkimukseen voi olla huono, jos ei koe tutkimuksesta olevan kovin suurta hyötyä. Voidaan pohtia oliko valittu tutkimusmenetelmä, strukturoitu kysely, paras tapa saada ihmisiä motivoitumaan vastaamiseen. Olisiko haastattelulla saatu parempi otanta ja näin ollen tutkimuksen luotettavuutta paremmaksi. Suurin osa kyselyyn vastanneista oli kuitenkin menetelmiä käyttänyt, ja näin ollen kokemukset menetelmien käytöstä pystyttiin saamaan kohtuullisen luotettaviksi sen perusteella, että vastaajien vastukset olivat toistensa kanssa yhteneväiset. Tämän perusteella voidaan siis esittää joitakin kehittämissuhteita seuraavalle lukuvuodelle.

My Space, Not Yours! -hanke jatkuu vielä lukuvuonna 2018-2019 painottaen levittämis- ja juurruttamistyöhön Mikkelin perusopetuksen kouluissa sekä laajemmin Etelä-Savon alueella. Sitä silmällä pitäen lukuvuotta 2018-2019 ajatellen **on tärkeää ottaa mukaan myös ne koulut, joissa hanketta ei ole vielä pilotoitu. Jatkoa ajatellen henkilökunnan osallistamiseen tu-**

lisi panostaa enemmän. Jotta aiheen tärkeyttä ja materiaalien käytön hyötyä saadaan korostettua, on tärkeää selittää henkilökunnalle, mitä näiden materiaalien taustalla on, ja **perustella niiden käytön tärkeyttä.** **Esimiehille tiedottaminen ja roolien ja vastuun jakaminen jokaisen työyhteisössä on myös huomioitava.** Tärkeää on myös pohtia laajemmin esimiesten kesken, onko tasa-arvo ja yhdenvertaisuuskasvatus menetelmien opettaminen enää vapaa-ehtoista ja kunkin ammattilaisen omaan valintaan perustuvaa?

Hälisen (2018) toteamus siitä, mitä seksuaalikasvatuksessa tulisi erityisesti poikien osalta painottaa, antaa perusteen sille, että **jatkossa olisi syytä painottaa tunnetaitomateriaalin opettamista, erityisesti pojille, sillä tämän tutkimuksen perusteella mediakasvatus menetelmä on ollut suosittu.** Myös tunnetaitomateriaalia on mahdollista opettaa monialaisesti ja yhteistyössä eri ammattilaisten kesken. Tämän tutkimuksen tuloksista käy ilmi, että hankkeessa kehitetyt tyttöjen ja poikien ryhmät ovat olleet toimivia. Kontulan ja Meriläisen (2007, 136) tutkimuksen tuloksiin peilaten, on hyvä, että My Space, Not Yours! -hankkeessa ryhmiä on kehitetty erikseen molemmille sukupuolille, sillä tuolloin keskustelu on mahdollista olla avoimempaa eikä tarvitse pelätä kasvojen menettämistä. Toki jos seksuaalikasvatusta opetetaan erikseen tytöille ja pojille, täytyy muistaa huomioida myös sukupuolten moninaisuus opetuksessa. **Ryhmätoimintoja voisikin kehittää niin, että tyttöjen ja poikien ryhmän lisäksi olisi ryhmä myös muun sukupuolisille. Tai varmistaa ainakin se, että ohjaaja/opettaja huomioi käyttämissään menetelmissä sukupuolten moninaisuuden.**

Tulokset antavat viitteitä siitä, että monialaisesti toteutettuna oppimiskokonaisuuksia olisi helpompi käyttää. Aiemmat tutkimustulokset tukevat tätä väitettä, useamman ammattilaisen useammalla oppitunnilla opettama seksuaalikasvatus on tuloksellisempaa (Liinamo 2005, 70). Kuitenkin oppimiskokonaisuuksien **monialainen toteuttaminen vaatii yhteistä suunnittelua ja keskustelua. Tämä taas vaatii aikaa ja ennakkointia.** Tämän tutkimuksen tuloksista käy ilmi, että ajan järjestymisen perustyn lisäksi oli ongelmallista. Mikkelin kaupungin koulujen lukuvuosisuunnitelmissa olevissa **oppilashuoltosuunnitelmissa** on mainittu lukuvuoden 2017-2018 osalta, **että jokaisen koulun on otettava käyttöön My Space, Not Yours! -hankkeessa pilotoidut ja kehitetyt menetelmät.** (Mikkelin kaupunki 2017). Voidaan pohtia, onko riittävää, että kouluja ohjeistetaan vain yhdellä lauseella lukuvuosisuunnitelman sisällä? **Opetushallituksen julkaisu ”Opas seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi kouluissa ja oppilaitoksissa” maaliskuulta 2018 tulisi käydä läpi kaikissa kouluissa rehtorin johdolla.** Oppaassa on selkeästi kuvattu ohjeita ja vastuualueita kullekin ammattilaiselle.

On myös hyvä miettiä, **tuleeko rakenteisiin perustaa aivan uusi toimi, henkilö, joka vastaa tasa- ja yhdenvertaisuuskasvatuksen toteuttamisesta** Mikkelin kaupungin perusopetuksen kouluissa? Vai onko riittävää,

että vuosittain opettajien kokouksessa päätettäisiin kunkin koulun kohdalla tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskasvatus vastaavat, jotka kukin omassa koulussaan organisoisivat oman koulunsa osalta ko. asiat. Näiden henkilöiden tulisi lisäksi tavata toisiaan säännöllisesti, heille voitaisiin maksaa tästä korvausta.

Lisäksi koulun ulkopuolisten ammattilaisten sekä kouluterveydenhuollon mukaan ottamista seksuaalikasvatuksen suunnitteluun voidaan pitää perusteltuna aiempien tutkimusten perusteella sekä todeta tämän tutkimuksen perusteella olevan tarve lisätä kouluterveydenhuollon osallistumista seksuaalikasvatuksen suunnitteluun ja toteutukseen. Rakenteiden muuttaminen on tärkeää, sillä tämänkin tutkimuksen tulokset osoittavat, että aikaa ei oman perustyön lisäksi tasa-arvo ja yhdenvertaisuuskasvatukseen juuri ole. Onko seksuaalikasvatus teemana kuitenkin monelle niin suuri asia, että sen ei ajatella sisältyvän perinteisesti koulun opetussuunnitelmaan, vaan sen ajatellaan olevan ikään kuin ”ylimääräinen” lisä jo valmiiksi kiireiseen työhön.

Koska tässä tutkimuksessa jouduttiin rajaamaan tutkimuskysymyksiä, jatkossa olisi mielenkiintoista ja tärkeää tutkia aiheeseen liittyen myös muita tekijöitä, jotka vaikuttavat tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskasvatuksen sekä seksuaalikasvatuksen toteutumiseen. Tutkimuksesta nousee esiin kysymyksiä siitä, mitä opettajat ajattelevat seksuaalikasvatuksesta ja miten kouluterveydenhoitajat tällä hetkellä osallistuvat seksuaalikasvatukseen? Lisäksi tutkimuksesta nousee esiin juurruttamistyön vaikeus. Tässä tutkimuksessa eräs vastaajista koki, ettei hanketta oltu perusteltu ja siitä syystä menetelmät ovat jääneet käyttämättä (kts. myös Välitä! hanke 2015). Alueellisten seksuaalikasvatus ohjelmien vaikuttavuudesta olisi tärkeää saada lisätutkimusta. Vaikuttavuutta on Liinamon (2005, 86-87) mukaan tutkittu vähän. Hänen mukaansa tuloksellisen ohjelman piirteistä olisi tärkeää saada tietoa, sillä ulkomaalaisten tutkimusten tuloksia ei voida soveltaa suomalaisessa yhteiskunnassa. Näiden lisäksi olisi mielenkiintoista tutkia, miten oman kodin ilmapiiri, arvot ja asenteet vaikuttavat lapsen ja nuoren kykyyn ottaa vastaan tietoa seksuaalisuudesta?

Vaikka tämän tutkimuksen vastausprosentti jäi pieneksi, voidaan pohtia että kysely on voinut herätellä aiheen tärkeyden pohtimiseen myös niitä, jotka ovat käyneet vain kyselyn avaamassa. Saatekirjeessä avattiin paljon hanketta ja johdatettiin materiaalien luo. Herättelytyö on alkanut, sillä vaikka menetelmät eivät olisikaan käytössä vielä aktiivisesti, niin tärkeää tässä aiheessa on se, että ihmiset alkavat tiedostaa aihetta ja omaa suhtautumistaan tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen. Tämä jokaisen omassa päässä käyty pohdinta auttaa varmasti juurruttamistyössä seuraavana lukuvuonna.

Julaisuudessa käyty keskustelu seksuaalisuutta loukkaavasta väkivallasta, seksuaalisesta häirinnästä ja ahdistelusta ei ole tämänkään tutkimuksen

teon aikana laantunut. Edelleen olemme kesän kynnyksellä saaneet mediasta lukea ahdistelutapauksista nuoriin kohdistuen (STT 2018). Tämä asettaa meille aikuisille velvollisuuden jatkaa keskustelun ylläpitämistä lasten ja nuorten kanssa, sekä nostaa esiin, että meillä jokaisella on omat rajamme, joita ilman lupaa ei kenenkään tule ylittää.

LÄHTEET

Aaltonen, J. (2012). *Turvataitoja nuorille. Opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn*. Helsinki: THL.

Alanko, K. (2014). *Mitä kuuluu sateenkaarinoorille Suomessa*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu nro 72. Haettu 15.3.2018 osoitteesta <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisu/sateenkaarinoori.pdf>

Bella-Ryhmät. *Osallisuudesta voimaa tyttöjen arkeen ja tulevaisuuteen*. Bella-Suomi projekti 2012-2015.

Basile, K.C.; DeGue, S.; Jones, K.; Freire, K.; Dills, J.; Smith, S.G. & Raiford, J.L. (2016). *STOP SV: A Technical Package To Prevent Sexual Violence*. Atlanta, Georgia: Division of violence prevention, National center of injury Prevention and Control, Centers of disease Control and Prevention. Haettu 30.4.2018 osoitteesta <https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/SV-Prevention-Technical-Package.pdf>

Gegenfuther, A. & Gebhardt, M. (2017). Sexuality education including lesbian, gay, bisexual, and transgender (LGBT) issues in schools. *Educational Research review* Volume 22/ November 2017, 215-222.

Hirsjärvi, S., Remes. & Sajavaara, P. (2013). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.

Honkasalo, V. (2013). *Se suuri ero. Kulttuuri ja seksuaalisuus terveystiedon oppikirjoissa*. Haettu 13.3.2018 osoitteesta <https://www.koneensaatio.fi/wp-content/uploads/nuorisotutkimus-1-2013-honkasalo.pdf>

Hälinen, S. (2018). Pyllyä ei saa puristaa ilman lupaa, suuseksi on tärkeä asia ja sängyssä saa nauttia - Asiantuntija antaa huutia koulujen seksuaalivalistukselle. *Helsingin Sanomat* 14.2.2018. Haettu 16.2.2018 osoitteesta <https://www.hs.fi/elama/art-2000005565223.html>

Hyvärinen, S. (2009). Mitä laki sanoo? Teoksessa Brusila, P; Hyvärinen, S; Kallio, M; Porras, K ja Sandberg, T. (toim.) *Eikö se kuulu kenellekään? Rohkene kohdata seksuaalisesti kaltoinkohdeltu nuori*. Helsinki: VL-Markkinointi Oy, 29–58.

Jääskeläinen, L., Hautakorpi, J., Onwen-Huma, H., Niittymäki, H., Pirttijärvi, A., Lempinen, M. & Kajander, V. (2015). *Tasa-arvotyö on taitolaji. Opas sukupuolten tasa-arvon edistämiseen perusopetuksessa*. Opetushallitus. Haettu 2.3.2018 osoitteesta http://www.oph.fi/download/173318_tasa_arvotyö_on_taitolaji.pdf

Klemetti, R. & Raussi-Lehto, E. (2014). (toim.) *Edistä, ehkäise, vaikuta - Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014-2020*. 3. painos. Helsinki: THL. Haettu 6.2.2018 osoitteesta https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116162/THL_OPAS33_VERKKO9.3.2016.pdf?sequence=3

Kontula, O. & Meriläinen, H. (2007). *Koulun seksuaalikasvatus 2000-luvun Suomessa*. Haettu 13.2.2018 osoitteesta <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/23ee7c3d1966449a9e508111bfa79294/1518515132/application/pdf/239651/Koulun%20seksikasvatus%20e-book.pdf>

Kuula, A. (2014). *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.

Kvantimot. (2016a) *Mittaaminen: tilastoyksikkö ja muuttujat*. Haettu 14.2.2018 osoitteesta <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/mittaaminen/tilastoyksikko.html>

Kvantimot. (2016b). *Ristiintaulukointi*. Haettu 15.2.2018 osoitteesta <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/ristiintaulukointi/ristiintaulukointi.html#muodostaminen>

Lajunen, K., Andell, M., Jalava, L., Kemppainen, K., Pakkanen, M. & Ylenius-Lehtonen, M. (2012). *Turvataitoja lapsille. Turvataitokasvatuksen oppimateriaali*. 6. painos. Stakes, sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Haettu 12.4.2018 osoitteesta https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90799/URN_ISBN_978-952-245-796-7.pdf?sequence=

Lajunen, K., Andell, M. & Ylenius-Lehtonen, M. (2015). *Tunne- ja turvataitoja lapsille*. Tunne- ja turvataitokasvatuksen oppimateriaali. Helsinki: THL.

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta. 1986/609. Haettu 31.1.2018 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE) (2018) Haettu 23.4.2018 osoitteesta <http://stm.fi/hankkeet/lapsi-ja-perhepalvelut>

Liinamo, A. (2005). *Suomalaisnuorten seksuaalikasvatus ja seksuaaliterveystiedot oppilaan ja koulun näkökulmasta*. Arviointia terveydenedistämisen viitekehyksessä. Haettu 13.2.2018 osoitteesta <https://jyx.iyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13519/951392176X.pdf>

Mer tjejgupper PUNKT! *En utvärdering av KSANS:s utbildningsåtgärder Bella, Grus och Glitter 2 för tjejgrupper i Norrbotten, Västmanland och Blekinge. KSAN. Säröä ja Kimallusta 2-tyttöryhmätyö.* (2012). Naistenkartano ry. Alkuperäinen teos KSAN/Byréus, Katrin 2001.

Merta, M. (2017). *Nuorten kokema seksuaalisuutta loukkaava väkivalta. Kyselytutkimus.* Haettu 31.1.2018 osoitteesta https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/123327/Opinnaytetyo_Maria%20Merta.pdf?sequence=1

Mikkelin kaupunki. (2017.) Mikkelin kaupungin perusopetuksen lukuvuosisuunnitelma 2017-2018.

Oikarinen, T; Mantsinen, J. ja Paajanen, O-P. Kallion lukion opettaja lähennellyt ja piinannut tyttöjä läpi 2000-luvun -seksuaalinen koskeminen tapahtui harjoituksissa fiktion sisällä. *Helsingin Sanomat* 5.11.2017. Haettu 25.1.2018 osoitteesta <http://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/3717788/Kallion+lukion+opettaja+lähennellyt+ja+piinannut+tyttoj+läpi+2000luvun++seksuaalinen+koskeminen+tapahtui+harjoituksissa+fiktion+sisalla>

Opetushallitus. (2018). *Opas seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi kouluissa ja oppilaitoksissa.* 34/2018. Haettu 26.3.2018 osoitteesta http://oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/ohjeita_koulutuksen_jarjestamiseen/perusopetuksen_jarjestaminen/seksuaalisen_hairinnan_ennaltaehkaiseminen

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. 2013/1287. Haettu 6.2.2018 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131287>

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Haettu 5.2.2018 osoitteesta http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Rikoslaki. 2014/509. Haettu 31.1.2018 osoitteesta. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140509>

Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa. (2014). *Toimintaohjeet.* Maailman terveysjärjestö (WHO). Euroopan aluetoimisto ja BZgA. Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos. Haettu 6.2.2018 osoitteesta https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116767/URN_NBN_fi-fe2014092644952.pdf?sequence=1

STT (2018). Kuusikymppinen mies pyysi 17-vuotiaan naapurintytön kahville Sotkamossa - ahdisteli kohta seksuaalisesti. *Iltä-Sanomat* 14.5.2018. Haettu 14.5.2018 osoitteesta <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005679522.html>

Sunnari, V., Kangasvuo, J. & Heikkinen, M. (2003). Teoksessa toim. Sunnari, V., Kangasvuo, J. Heikkinen, M ja Kuorikoski, M. *Leimattuna, kontrolloituina, normitettuna – seksualisoitunut ja sukupuolittunut väkivalta kasvatuksessa ja koulutuksessa*. Oulu: Femina Borealis 6. Oulu University.

Haettu 15.2.2018 osoitteesta <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9514269799.pdf>

THL (2013). Kouluterveyskysely. *Mikkelin kuntaraportti*.

THL (2014). Kouluterveyskysely: *Nuorten hyvinvointi ja eriarvo ovat lisääntyneet*. Haettu 31.1.2018 osoitteesta. <https://www.thl.fi/fi/-/kouluterveyskysely-nuorten-hyvinvointi-ja-eriarvo-ovat-lisaantyneet>

Toikko, T. & Rantanen, T. (2009). *Tutkimuksellinen kehittämistoiminta*. Tampere: Tampere University Press.

Vilka, H. (2007). *Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet*. Helsinki: Tammi.

Vilka, H. (2011). *Seksuaalinen häirintä*. Juva: Ps-Kustannus

Viola ry/My Space, Not Yours!-hanke. *My Space, Not Yours!-hankkeessa puututaan seksuaalisuutta loukkaavaan väkivaltaan*. Haettu 6.2.2018 osoitteesta <http://www.violary.fi/myspace/>

Välittäminen kannattaa! *Seksuaaliväkivaltatyön toimivat käytännöt*. (2015.) Tampere.

Yhdenvertaisuuslaki. 2014/1325. Haettu 31.1.2018 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141325>

Hei,

Viola ry ja Mikkelin kaupunki ovat yhdessä kehittäneet ennaltaehkäiseviä keinoja seksuaaliseen häirintään ja seksuaalisuutta loukkaavaan väkivaltaan puuttumiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi lukuvuodesta 2015-2016 alkaen. My Space, Not Yours!-hankkeessa on pilotoitu ja kehitetty oppimiskokonaisuuksia, ryhmämenetelmiä sekä kehitetty materiaaleja koulujen henkilökunnan käytettäväksi. Menetelmiä on pilotoitu mm. äidinkielen ja ilmaisutaidon, yhteiskuntaopin ja terveystiedon sekä omon tunneilla. Lisäksi koulukuraattorit ja kouluterveydenhoitajat ovat olleet mukana pitämässä niin tytöille kuin pojillekin suunnattuja ryhmiä. Hankkeessa luotuja materiaaleja on voinut vapaasti käyttää niin opettajat, kouluterveydenhoitajat kuin koulukuraattoritkin. Oppimiskokonaisuuksista on pidetty oppimiskahvila luvuonna 2016-2017 ja niitä on esitelty myös My space, Not Yours!-hankkeen päätösseminaarissa syksyllä 2017. Kaikki materiaalit löytyvät myös My Space, Not Yours!-hankkeen nettisivuilta <http://www.violary.fi/myspace/> ja oppimiskokonaisuudet löytyvät Pedanetistä terveystiedon alta https://peda.net/mikkeli/perusopetus/ol/luku15/15-4_oppiaineet/15-4-9_terveystieto.

Alla olevasta linkistä pääset vastaamaan kyselyyn, jossa kartoitetaan oppimiskokonaisuuksien, sekä muiden menetelmien ja materiaalien käyttöä Mikkelin yläkouluissa. Vastausten perusteella on tarkoitus edelleen kehittää tasa-arvo ja yhdenvertaisuuskasvatusta Mikkelin kouluissa lukuvuonna 2018-2019. Kysely täytetään anonymisti, ainoastaan ammattiryhmä tullaan kysymään. Kyselyn vastauksia voidaan käyttää jatkossakin kehittämistyössä.

Kyselyyn vastaamiseen menee aikaa 10-15 minuuttia, kysely sulkeutuu 17.3.2018.

Kiitos vastauksistasi!

yst.terv. Maria Merta ja Saija Liimatainen, Hämeen ammattikorkeakoulu

My Space, Not Yours!-hankkeessa pilotoitujen oppimiskokonaisuuksien ja muiden menetelmien käyttö Mikkelin kaupungin perusopetuksessa

Nuorten kokemaa seksuaalista häirintää ja seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa on Mikkelin perusopetuksen kouluissa ehkäisty My Space, Not Yours!-hankkeessa pilotoitujen ja kehitettyjen menetelmien avulla vuodesta 2015 lähtien. Hankkeessa on pilotoitu erilaisia oppimiskokonaisuuksia, ryhmämenetelmiä sekä kehitetty muita materiaaleja <http://www.violary.fi/myspace/>. Näitä ovat käyttäneet niin aineen opettajat, koulukuraattorit kuin kouluterveydenhoitajat. Oppimiskokonaisuudet, sekä ennaltaehkäisevät ryhmämenetelmät ovat myös osa oppilaitoskohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa (Oppilashuoltosuunnitelman kohta 5.3.3 Tunnetaidot ja työilmapiiri), jossa todetaan, että jokaisen koulun on otettava käyttöön My Space Not Yours!-hankkeessa kehitetyt menetelmät 7-9-luokille. Tämä kysely kartoittaa näiden menetelmien käyttöä ja kokemuksia lukuvuosina 2016-2017 sekä 2017-2018. Kyselyn tuloksia käytetään mm. suunniteltaessa lukuvuoden 2018-2019 monialaisia oppimiskokonaisuuksien pedagogisia iltapäiviä sekä hankkeen tulosten levittämistä koko Etelä-Savoon Lape-muutosohjelman osana. Kyselyyn vastaamiseen menee aikaa noin 15 minuuttia. Ystävällisin terveisin Saija Liimatainen (saija.liimatainen@student.hamk.fi) ja Maria Merta (maria.merta@student.hamk.fi)

1. Ammattiryhmä

- Äidinkielen- ja/tai ilmaisutaidon opettaja
- Terveystiedon opettaja
- Yhteiskuntaopin opettaja
- Opinto-ohjaaja
- Koulukuraattori
- Kouluterveydenhoitaja

OPPIMISKOKONAISUUDET

2. Mitkä My Space, Not Yours!-hankkeessa pilotoidut oppimiskokonaisuudet ovat olleet työssäsi käytössä? Toteutuivatko ne monialaisesti vai yksittäisessä oppiaineessa?

	Monialaisesti	Yksittäisessä oppiaineessa
Seksuaalinen häirintä	☐	☐
Netti, media ja minä	☐	☐
Tunteiden ilmaisu ja mielipiteet	☐	☐
Tunteiden tunnistaminen ja omat rajat	☐	☐
Omat rajat!	☐	☐
Seurusteluväkivalta	☐	☐
Ei käytössä	☐	☐

3. Jos vastasit kysymykseen 2 "ei ole käytössä", miksi vastasit niin?

- aion käyttää myöhemmin tänä lukuvuonna
- materiaalit on vaikeasti löydettävissä
- en ole tiennyt tällaisista oppimateriaaleista
- koen aiheen vieraaksi/vaikeaksi
- en saa sisällytettyä materiaaleja tuntisuunnitelmiin
- jokin muu syy, mikä?

---

4. Millaisia kokemuksia sinulla on ollut em. oppimiskokonaisuuksien käytöstä?

	Kyllä	Ei
oppimateriaalit ovat olleet selkeitä käyttää	☐	☐
oppimateriaalit ovat olleet helposti löydettävissä	☐	☐
oppilaat ovat vaikuttaneet kiinnostuneilta	☐	☐
oppimateriaalit ovat lisänneet omaa tietoisuuttani aiheesta	☐	☐

oppimiskokonaisuudet ovat sopineet hyvin osaksi väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisyä koulussamme

oppimiskokonaisuudet ovat sopineet hyvin osaksi tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistä koulussamme

en ole käyttänyt materiaaleja

5. Kehittämisehdotuksia oppimiskokonaisuuksiin liittyen?

RYHMÄT

6. Mitä My Space, Not Yours!-hankkeessa pilotoituja ryhmämenetelmiä sinulla on käytössäsi?

- Bella-tyttöryhmä
- Poikien ryhmä
- Ei ole käytössä

7. Jos vastasit kysymykseen 6, "ei ole käytössä", niin miksi et käytä ryhmämenetelmiä?

- aion käyttää myöhemmin tänä lukuvuonna
- en ole käynyt koulutusta ko. ryhmien ohjaamiseen
- aikaresurssini eivät ole riittävät ryhmien ohjaamiseen
- koululta ei ole järjestynyt aikaa ryhmille
- tilaongelmat
- en ole löytänyt työparia
- joku muu syy, mikä
-

---

8. Jos sinulla on edellä mainittuja ryhmämenetelmiä käytössä, millaisia kokemuksia sinulla on niiden käytöstä?

	Kyllä	Ei
materiaalit ovat ajantasaisia	☐	☐
materiaalit ovat selkeitä käyttää	☐	☐
materiaalit ovat helposti löydettävissä	☐	☐
oppilaat ovat vaikuttaneet kiinnostuneilta	☐	☐
menetelmien käyttö on lisännyt omaa tietoisuuttani aiheesta	☐	☐

9. Kehittämisehdotuksia ryhmämenetelmiin liittyen?

MUUT MATERIAALIT

10. Mitä hankkeessa kehitettyjä muita materiaaleja sinulla on käytössäsi?

- Tukisanalijat
- Pelikortit
- Menetelmäopas
- Ei tarkoittaa aina ei-juliste
- Hankkeessa tehdyt videot

Ei ole käytössä, miksi?

---

11. Käytätkö edellä mainittuja materiaaleja yksilö- tai ryhmätoiminnassa?

- Yksilötyössä
- Ryhmätoiminnassa

12. Millaisia kokemuksia sinulla on muiden hankkeessa kehitettyjen materiaalien käytöstä?

	Kyllä	Ei
materiaalit on helposti löydettävissä	☐	☐
materiaalit ovat ajantasaisia	☐	☐
materiaaleja on helppo käyttää	☐	☐
materiaalit ovat hyödyttäneet minua työssäni	☐	☐
oppilaat ovat mielestäni kokeneet materiaalit hyväksi	☐	☐

13. Kehittämisehdotuksia muihin materiaaleihin liittyen?
